

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní humanitární a sociální práce

Lucie Dostálková

Současné a budoucí strategie pomoci
Arcidiecézní Charity Olomouc při
mimořádných událostech - povodně

Bakalářská práce

vedoucí práce: Mgr. Ivo Mluděk

2014

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně pod odborným vedením

Ing. Ivo Mludka a všechny použité zdroje jsem uvedla v bibliografickém seznamu.“

V Olomouci, 15. 6. 2014

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala mému vedoucímu Ing. Ivo Mludkovi za ochotu, cenné rady, metodické vedení a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytl.

Velké díky také patří pracovníkům Arcidiecézní Charity Olomouc za poskytnutí všech informací k realizaci výzkumu práce, za jejich čas i ochotu.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým rodičům a přátelům za podporu během celé doby mého studia.

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část	9
1 Pohromy.....	9
1.1 Typy pohromy	9
1.1.1 Technologické pohromy.....	10
1.1.2 Přírodní (živelní) pohromy.....	10
1.2 Povodně a její příčiny	11
1.3 Druhy povodní.....	11
1.3.1 Dešťové povodně	11
1.3.2 Sněhové povodně	12
1.3.3 Smíšené povodně	12
1.3.4 Povodně ledové	12
1.4 Faktory ovlivňující vznik a průběh povodně.....	12
1.5 Povodňová opatření	13
2 Hrozby a ochrana obyvatel	15
2.1 Aktivní opatření.....	15
2.2 Pasivní opatření	15
2.3 Přípravenost.....	16
2.4 Mimořádná událost.....	17
2.5 Krizová situace	18
2.6 Krizový stav	18
2.6.1 Typologie krizových stavů.....	18
2.6.2 Krizová pomoc v České republice	19
2.6.3 Psychosociální pomoc a psychologická první pomoc.....	20

2.7	Bezpečnost, krizové plánování	21
2.8	Úloha státu ČR	22
2.8.1	Plánování, řízení a koordinace	22
2.9	Integrovaný záchranný systém	24
2.9.1	Struktura IZS	24
2.9.2	Hasičský záchranný sbor České republiky.....	25
2.9.3	Spolupráce Charity České republiky s IZS	25
2.10	Vývoj přístupů k ochraně před povodněmi 1997	26
3	Nestátní neziskové organizace a jejich role	27
3.1	Přehled opatření nouzového přežití	27
4	Humanitární katastrofa, humanitární pomoc, a její význam.....	28
4.1	Oblasti poskytování humanitární pomoci.....	29
4.2	Konkrétní činnosti humanitárních a charitativních organizací.....	31
4.3	Fáze pomoci	32
5	Charita Česká republika.....	33
5.1	Arcidiecézní Charita Olomouc	34
5.2	Charitní pomoc v krizových situacích.....	34
5.2.1	Finanční pomoc	34
5.2.2	Materiální pomoc	35
5.2.3	Pomoc závislá na místních podmínkách	35
5.2.4	Duchovní a psychologická pomoc	35
	Empirická část.....	36
6	Metodologie výzkumu	36
6.1	Výzkumná otázka	36
6.2	Cíl výzkumu	36
6.3	Metody sběru dat	37
6.4	Výzkumný vzorek	38

7	Výsledky empirického šetření	40
7.1	Pomoc ACHO při povodních z roku 1997 v Troubkách.....	41
7.2	Změny, systematizace pomoci ACHO po roce 1997 po současnost.....	44
7.3	Současné a budoucí strategie pomoci ACHO	45
7.3.1	Současná pomoc/služby nabízené lidem postiženým povodněmi	46
7.3.2	Nové strategie a projekty ACHO	47
7.4	Diskuze	51
7.5	Závěr.....	55
	Bibliografie	57

Úvod

Brázdil, Kirchner a kol. (2007, str. 142) uvádějí, že povodně jsou z hlediska ztrát na lidských životech a majetku nejničivějšími přírodními extrémny v podmínkách Moravy a Slezska. Bakalářská práce se zaměřuje právě na povodně. Hlavním cílem výzkumné části je popis současných služeb/pomoci Arcidiecézní Charity Olomouc (dále ACHO) lidem zasaženým povodněmi, zejména se zaměřením na přesah do budoucna, jaké organizace podniká kroky k zefektivňování stávajících strategií, projektů a jaké nové projekty se chystá realizovat. Ve výzkumné části je taktéž popsáno, zda organizace vnímá v současných strategiích rezervy či chyby a zda se s těmito aspekty snaží pracovat.

Jako výchozí bod pro srovnání současné pomoci a služeb ACHO slouží povodně z roku 1997, které jsou označovány za přírodní katastrofu mimořádného rozsahu, která pohltila v červenci roku 1997 velké území Moravy a Slezska. Neobvykle vysoké srážky, které byly koncentrovány do tří dnů, podmínily na řadě toků na Moravě i ve Slezsku extrémní povodně, které byly zatěžkávací zkouškou nejen pro státní organizace a složky záchranného systému, ale také pro Arcidiecézní Charitu Olomouc, na kterou se práce zaměřuje.

„Přírodní katastrofa mimořádného rozsahu, která postihla v červenci 1997 velké území Moravy a Slezska. Povodeň byla zatěžkávací zkouškou nejen pro státní organizace a složky záchranného systému, ale také pro Charitu. Arcidiecézní charita Olomouc okamžitě vytvořila krizový štáb a organizovala pomoc, farní a oblastní Charity na zaplaveném území poskytovaly nepřetržitě nejen své služby, ale zapojily se ihned i do pomoci evakuovaným, rozvozu humanitární pomoci a brigád na odstraňování následků.“ (<http://povodne.charita.cz/1997/>)

Fakt, že povodně z roku 1997 byly pro ACHO zatěžkávací zkouškou, byl impulzem pro provedení této výzkumné práce. Výzkumná část se orientuje na služby a pomoc, kterou ACHO již od zmíněné povodně poskytuje postiženým lidem a popisuje, jak organizace lidem pomáhala v roce 1997, jak byla pomoc efektivní a jaká další opatření vznikala pro zefektivňování pomoci lidem zasaženým povodní po této mimořádné události. Stěžejním bodem výzkumu je popis nových projektů a

programů, na kterých v současné době ACHO v oblasti mimořádných událostí pracuje.

Práce je rozdělena na dvě části a to teoretickou a empirickou. V teoretickém bloku se zabývám pojmem přírodní pohromy, zejména povodněmi, druhy povodní, příčinami vzniku, protipovodňovými opatřeními, bezpečností a krizovým plánováním. Jsou zde také definovány pojmy jako mimořádná událost, krizová situace, krizová pomoc, humanitární pomoc a pomoc, kterou poskytují neziskové organizace. V teoretické části se dále věnuji subjektům, jež se podílí na ochraně obyvatelstva při mimořádných událostech či krizových situacích.

Empirická část je realizována na základě kvalitativního výzkumu. Data jsou získána pomocí polo-strukturovaných rozhovorů. Pro účely výzkumu jsem oslovila jak současné, tak i bývalé pracovníky organizace, kteří byli kompetentní se vyjádřit jak k pomoci poskytované v roce 1997, tak i k současným a zejména budoucím trendům.

Empirická část začíná vymezením výzkumné otázky, výzkumného vzorku dále metodologie kvalitativního výzkumu, průběhu mého šetření, analýzy dat a jeho výsledky, které jsou shrnuty v závěru práce.

Jedním z dalších důvodů, který mě vedl k realizaci výzkumu na tematiku pomoci při povodni je fakt, že stále dochází k drastičtějším změnám klimatu na globální úrovni. Podle Němce a Koppa (2009, str. 104) dopady klimatických změn se nejvíc projevují mimo jiné i ve vodním hospodářství a lidském zdraví. Jedním z indikátorů dopadů na vodní režim jsou změny průtoků ve vodních tocích a korytech. Jejich zvyšování může signalizovat nárůst rizik záplav a povodní do budoucna a tím i častější riziko ohrožení lidských životů, majetku a životního prostředí, s čímž se jednoznačně váže potřeba neustálého zvyšování efektivnosti pomoci.

Teoretická část

1 Pohromy

Jak píše Procházková (2006, str. 42), pohromy jsou jevy, které jsou přirozeným projevem planetárního systému Země i jevy vyvolané lidskou činností, které velmi často škodlivě působí na životy a zdraví lidí, na majetek, životní prostředí, lidskou společnost i stát. Jedná-li se o velký rozsah škod, používáme pojem katastrofa. Významné světové i evropské finanční instituce, jako jsou Světová banka, Evropská banka, orgány OSN a další, používají pojem pohroma (*anglicky disaster*) obvykle pro škodlivé jevy s menším počtem obětí, je-li počet obětí vyšší, obvykle vyšší než 25 osob, používají pojem katastrofa (*anglicky Catastrophe*). (tamtéž, str. 49)

Štětina a kol. (2000, str. 15) naopak uvádějí, že kvantifikace, tedy počet lidí zasažených při katastrofě, je doposud nevyřešeným problémem. Vyslovují na základě zkušeností kritérium a uvádějí, že aby se mimořádná událost dala nazvat katastrofou, je počet postižených osob bez rozdílu počtu mrtvých či raněných více než 50. Pokud má být řešení situace úspěšné, je to možné pouze v případě, uplatní-li se koordinovaný postup záchranných složek.

1.1 Typy pohromy

Na cestě k zajištění bezpečnosti obyvatelstva a udržitelného rozvoje je prvním krokem poznání živelných a jiných pohrom. Velké pohromy jsou z hlediska bezpečnosti a rozvoje chráněných zájmů nejdůležitější, nejsou rozmístěny rovnoměrně po světě, ani se nevyskytují pravidelně v určitých místech či rovnoměrně v čase. V minulosti byl podle Procházkové (2006, str. 43) pravděpodobně totožný počet živelných pohrom jako dnes. Avšak se zlepšováním světového informačního systému počet informací o katastrofách roste (*tzv. civilizační efekt*). Je však skutečností, že zranitelnost společnosti stoupá. Děje se tak vlivem rostoucí hustoty osídlení a vlivem techniky, protože ta způsobuje druhotná ohrožení, jako druhotné dopady přes infrastruktury a technologie. Procházková dále popisuje dva typy pohrom, a to technologické a přírodní (živelní).

1.1.1 Technologické pohromy

Technologické pohromy spojené se selháním technologií a infrastruktur podle Procházkové velmi negativně ovlivňují lidský systém. Ani pohromy, ani jejich část, kterou tvoří havárie, neumíme stále úspěšně předvídat, přestože již od 50. let minulého století jsou v různých zemích prognostické polygony zaměřené na vybrané živelní pohromy. Proto je velmi důležitá prevence proti pohromám, ty totiž nejenom ohrožují životy, majetky, životní prostředí, infrastruktury i technologie, ale také vytváří tíživou sociální situaci.

Jinou definici poskytuje Štětina a kol., který popisuje mimořádné události související s provozem technologických zařízení jako havárie, které vznikají v důsledku selhání technologických zařízení, nebo výrobou, zpracováním skladováním či užíváním nebezpečných látek.

Procházková (2006, str. 49) technologické pohromy dále dělí na průmyslové, dopravní a různorodé havárie. Do *průmyslových havárií* se řadí například chemické kaluže nebo kolaps průmyslových infrastruktur, požár, výbuch, únik plynů, otravy či ozáření. *Dopravní havárie* zahrnují letecké, železniční silniční a vodní havárie. Do *různorodých havárií* pak lze zahrnout kolapsy domácích neprůmyslových objektů, exploze a požáry.

1.1.2 Přírodní (živelní) pohromy

Procházková definuje pojem živelní pohroma takto: „*Přírodní (živelní) pohroma je projev vývoje planety Země a jejího okolí, který má dopad na chráněné zájmy lidské společnosti.*“ (2006, str. 53)

Živelní pohromu definuje také Štětina a kol. (2014, str. 44) jako mimořádnou událost, která je neovládaná a vzniká v důsledku působení ničivých přírodních sil.

Přírodní pohromy dělí Procházková (2006, str. 49) taktéž do tří odlišných skupin. První z nich jsou *hydrometeorologické pohromy*, což jsou povodně způsobené zvednutím vodních hladin, bouře, sucha a s nimi spojené pohromy (požáry lesů kosodřeviny), sesuvy a laviny. Další skupinou jsou *geofyzikální pohromy* jako zemětřesení, tsunami či sopečné erupce a poslední *biologické pohromy*, které zahrnují epidemie a infikování hmyzem.

K dělení Procházkové bych dále přidala jeden aspekt, který popisuje Štětina a kol. (2014, str. 54) jako *katastrofy způsobené člověkem*, jelikož člověk svým působením ve velké míře ovlivňuje přírodu, svou činností ji přetváří a ovlivňuje jak její funkce, tak i podobu. Vzhledem ke stále zvyšujícímu se počtu obyvatel na planetě se vytváří tlak na zásoby pitné vody, na potravinové zdroje i na životní prostor.

1.2 Povodně a její příčiny

Podle § 64, zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, je povodeň definována následovně: *„Povodněmi se rozumí přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterých voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody. Povodní je i stav, kdy voda může způsobit škody tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný, případně dochází k zaplavení území při soustředěném odtoku srážkových vod. Povodeň může být způsobena přírodními jevy, zejména táním, dešťovými srážkami nebo chodem ledů (přirozená povodeň), nebo jinými vlivy, zejména poruchou vodního díla, která může vést až k jeho havárii (protržení) nebo nouzovým řešením kritické situace na vodním díle (zvláštní povodeň).“*

Podle Konvičky (2002, str. 10) jsou povodně zpravidla způsobeny prudkými přivalovými dešti, jejichž intenzita je značně proměnlivá a velká, nebo se může jednat o dlouhotrvající vydatné dešťové srážky. K povodním může také docházet v zimním období, kdy nastává náhlé tání sněhu, nebezpečné chody ledů, kdy půda je ještě promrzlá a povrchový odtok tím pádem značný. Stav, kdy voda z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo je odtok nedostatečný, se také nazývá povodní.

1.3 Druhy povodní

Brázdil a kol. (2005, str. 12) popisují čtyři druhy povodní, dešťové, sněhové, smíšené a ledové. V následující části jsou jednotlivé druhy povodní specifikovány.

1.3.1 Dešťové povodně

Podle způsobu vzniku, doby trvání a intenzity deště je lze dále dělit na povodně z trvalých srážek a povodně z přivalových srážek. Dešťové povodně z trvalých

srážek jsou většinou vázány na jedno až vícedenní trvalé srážky, které jsou spojené s některými vybranými srážkově významnými synoptickými situacemi. Důležitou roli hraje rychlost, poloha a směr postupu cyklony vzhledem k postiženému území. Dešťové povodně z přívalových srážek souvisejí se srážkami, které se vyznačují krátkou dobou trvání, většinou pouze v řádu hodin, ale s velkou intenzitou. Může se jednat o desítky milimetrů, výjimečně i přes 100 mm za hodinu, zpravidla doprovázenými bouřkami.

1.3.2 Sněhové povodně

Dochází k nim náhlým táním sněhové pokrývky při kladných teplotách v zimním i v jarním období. Mohou být doprovázeny i ledovými jevy.

1.3.3 Smíšené povodně

Příčinou bývá kombinace tání sněhu a dešťových srážek. Mohou být tak doprovázeny ledovými jevy. Jsou vázány na rozdílné povětrnostní situace přinášející v zimě a na začátku jara oteplení s kladnými teplotami, doprovázené často silnějším větrem. Tání sněhu je taktéž urychlováno padajícími kapalnými srážkami, které zároveň samy přispívají ke zvětšení průtoků. Tyto povodně mohou mít na našem území větší územní rozsah než povodně trvalých srážek.

1.3.4 Povodně ledové

S tímto typem povodní se zpravidla setkáváme po období déle trvajících mrazů se zámrazem řek, kdy následné oteplení může způsobit odchod ledu. Pokud dojde k zatarasení průtočného profilu nahromaděním ledu, tedy k tvorbě ledových ker, může dočasné zmenšení průtočnosti koryta způsobit výrazné vzduť vodní hladiny.

1.4 Faktory ovlivňující vznik a průběh povodně

Brázdil a kol. (2005, str. 14) dále uvádějí, že vznik a poté i průběh povodně je ovlivňován především meteorologickými faktory, a to předběžnými a příčinnými. Tzv. *předběžné faktory* působí několik dnů až měsíců před samotným vznikem povodně. Patří sem zejména nasycenost povodí, výška sněhové pokrývky, promrznutí půdy aj. Z předběžných hydrologických faktorů hraje důležitou roli míra naplnění koryt vodních toků před začátkem povodně. Tzv. *příčinné meteorologické*

faktory působí několik hodin až několik dnů před samotným vznikem povodně, fungují jako její spouštěcí mechanismus. Spouštěčem mohou být trvalé dešťové srážky, rychlost větru ovlivňující rychlost tání sněhové pokrývky, či kladné teploty vzduchu.

Kromě výše zmíněných faktorů, jsou povodně podmíněny také fyzicko-geografickými a antropogenními faktory v povodí. Mnohé z přirozených faktorů jsou postupem času stále více pozměňovány činností člověka. Lidskou činností dochází ke změnám odtokových podmínek, které jsou zapříčiněny zejména, intenzifikací zemědělství, nenávratnou spotřebou vody v průmyslu, zemědělství a v komunálním hospodářství, změnami v lesním hospodářství, růstem zastavěné a odkanalizované plochy a v neposlední řadě jinými změnami v životním prostředí. (tamtéž, str. 15)

Kohoutek a kol. (2009, str. 19) upozorňují, že v případě povodní i navzdory tradičnímu rozdělení, na události zapříčiněné přírodou a technologické (zapříčiněné člověkem), není vždy adekvátní striktně oddělovat vliv člověka a vliv přírody. U přírodních katastrof jsou ztráty na lidských životech i rozsah majetkových škod ovlivněny technologickou vyspělostí oblasti. Jedním z faktorů, které se podílejí na snížení počtu obětí při katastrofách, je právě ekonomická vyspělost země. Nutnost vyrovnávat se událostem, které se přibližují svým rozsahem přírodní katastrofě, se bohužel nevyhýbá ani České republice, protože v posledních letech došlo již dvakrát k rozsáhlým povodním a výskyt menších povodní se stává takřka sezonním jevem.

1.5 Povodňová opatření

Povodňové opatření je definováno dle vodního zákona č. 254/2001 § 63, jako: *„ochranou před povodněmi se rozumí činnost a opatření k předcházení a zvládnutí povodňového rizika v ohroženém území. Zajišťuje se systematickou prevencí a operativními opatřeními. Operativní opatření jsou zabezpečována podle povodňových plánů a při vyhlášení krizového stavu podle krizových plánů.“*

Povodňová opatření dělí Štětina a kol. (2014, str. 519) na tři hlavní oblasti. První z nich jsou tzv. přípravná opatření, dále tzv. opatření prováděná při nebezpečí povodně a za povodně a jako poslední tzv. opatření prováděná po povodni.

Přípravná opatření

Přípravná opatření se týkají zejména preventivní činnosti, do které Štětina a kol. (2014, str. 519), zahrnují zpracování povodňových plánů a dalších dokumentů jako jsou evakuační, traumatologické, asanační plány, dále plány veterinární, hygienické a epidemiologická opatření.

Opatření při nebezpečí povodně a za povodně

Do této oblasti lze zahrnout aspekty, jako jsou meteorologické předpovědi a výstražné zprávy, monitorování průtoků, informace o aktuálním stavu na tocích nebo poskytování informací povodňovým orgánům pro zabezpečení obyvatelstva. Další činností je zpohotovení povodňových orgánů, povodňových komisí a nasazení lidských sil a prostředků. Orgány obcí dále zabezpečují varování při nebezpečí povodně. K tomu využívají jednotného systému varování, případně podle svého povodňového plánu i jiné prostředky. Důležité je vyklízení záplavových území, tedy odstraňování předmětů, které zhoršují odtokové možnosti a odstranění odplavitelného materiálu, předmětů a látek. Řízené ovlivňování odtokových poměrů se děje skrze manipulaci na vodních dílech, kdy dochází k odjímání vody, předvypouštění s regulací vody ve vodním díle.

Pro potřeby této práce definuji zejména povodňové záchranné práce a zabezpečení náhradních funkcí a služeb, které taktéž spadají do fáze opatření při nebezpečí povodně a přímo za probíhající povodně. Štětina a kol. (2014, str. 522) píše, že *záchrannými pracemi* jsou organizační a technická opatření, která jsou prováděna v bezprostředně zasaženém území nebo v ohroženém území, vedoucí k záchraně životů a majetku. Zahrnuje evakuaci ohrožených osob, péči o ně, záchranu majetku a jeho přemístění na bezpečné území, evidenci osob nacházejících se v zatopené oblasti a pátrání po pohřešovaných osobách. Při záchranných pracích se rovněž ošetřují ranění nebo se odváží do zdravotnických zařízení, organizuje se finanční, humanitární a psychologická pomoc. *Náhradní služby* v zasaženém území se zabezpečují v oblasti zásobování potravinami a vodou, zásobování energiemi, plynem či pohonnými hmotami, léčivy, zdravotnickým materiálem a zabezpečení dopravní infrastruktury a veřejných služeb obyvatelstvu.

Opatření po povodni

Po povodni se vedou záznamy o průběhu povodňové situace a zajišťují se objektivní záznamy o celém průběhu povodně pomocí fotodokumentace. V této fázi se zakládá tzv. povodňová kniha, ve které jsou uvedeny záznamy o provedených opatřeních k minimalizaci škod a o škodách, které povodeň napáchala. Zpracovávají se také zprávy o povodni, kde se uvádějí všechna důležitá data, rozbor příčin, průběhu, posouzení účinnosti aplikovaných opatření a odborný odhad povodňových škod. Následně se zpracovává návrh na odstranění následků povodní. Bezprostředně po povodni se realizuje asanace nestabilních budov a domů, odklízí se trosky, nánosy bahna, dochází k dekontaminaci zdrojů pitné vody, provádějí se hygienická opatření, renovují se dopravní a energetické infrastruktury a obnovuje zásobování. (tamtéž, str. 522)

2 Hrozby a ochrana obyvatel

Míra hrozby je dle Fialy a Viláška (2010, str. 10) obecně více-kriteriální, má více parametrů a je dána jakýmkoli fenoménem, který má schopnost ohrozit chráněná aktiva. V našem případě se tedy jedná o hrozbu v podobě povodní či záplav a o možnostech ochrany obyvatelstva před těmito hrozbami. Typy hrozeb, které způsobují mimořádné události, se člení podle původu na přírodní, smíšené a antropogenní. Hrozba je jakákoli událost, síla či aktivita, která má nežádoucí vliv na bezpečnost, nebo hrozba, která může způsobit škodu.

2.1 Aktivní opatření

Prevence, neboli aktivní opatření, má velký význam jak u očekávaných, tak i neočekávaných povodní. Jedná se zejména o regulaci výstavby v ohrožených oblastech, výstavbu retenčních nádrží a kanálů, zalesňování svahů a úpravy na vodním toku. Za nejvýznamnější opatření proti povodním považujeme regulaci výstavby vodní nádrže a protipovodňové hráze.

2.2 Pasivní opatření

Pasivní opatření a připravenost jsou řešeny pro stupně povodňové aktivity. Rozlišujeme tři stupně povodňové aktivity, které dále definují Fiala a Vilášek:

1. stupeň povodňové aktivity - stav tzv. *bdělosti*, kdy je aktivována hlásná a hlídková služba.
2. stupeň povodňové aktivity – stav tzv. *pohotovosti*, který vyhláší povodňový orgán v případě, přerůstá-li nebezpečí v povodeň, jedná se o přípravu na očekávané ohrožení.
3. stupeň povodňové aktivity – stav tzv. *ohrožení*, tento stav vyhláší povodňový orgán v případě, hrozí-li škody většího rozsahu (ohrožení životů, zdraví či majetku), jsou realizována záchranná opatření a dochází již ke krizové situaci.

2.3 Přípravenost

Přípravenost obyvatelstva, záchranných složek a subjektů, které se na povodních podílejí, je podle Fialy a Viláška (2010, str. 47) mimořádně důležitá, aby se minimalizovaly ztráty na životech, materiální ztráty a eliminovaly přírodní dopady.

Termín přípravenost zahrnuje:

- přípravu – jedná se o výcvik záchranných složek a přípravu informací přístupných pro obyvatelstvo,
- monitorování – sledování události s následným vyhlášením daného stupně povodňové aktivity,
- předávání tísňových informací – zahrnuje zejména informování obyvatelstva,
- těsnící práce – zatěsňování kanalizace a nižších otvorů, dveří a oken domů,
- dočasná hrazení – provizorní opatření, zejména pytle s pískem či přípravná hrazení,
- záchranné práce,
- evakuace obyvatel,
- nouzové ubytování,
- obnovu po povodni.

Baštecká (2013, str. 143) píše, že ochrana obyvatelstva jako obor, se v obecně vnímaném určení poněkud ztrácí. Obyvatelstvo, podle Baštecké, nebere svoji ochranu příliš vážně a jeho přípravenost je všeobecně nízká. V současné době lidé

často ani netuší, co je evakuační zavazadlo. V návaznosti na tento fakt přijala vláda koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, podle něhož má být základním prvkem systému ochrany obyvatelstva informovaný a sebevzdělaný občan, který umí reagovat na přijímaná opatření, chránit sebe a poskytovat pomoc i ostatním osobám. Baštecká dále popisuje, že ke zkvalitnění připravenosti obyvatelstva se jeví jako potřebné přijmout Program výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných a krizových situacích. Jedním z dalších bodů, jež by pomohl zvýšit připravenost fyzických osob, je možné začlenění tematiky „ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult. (tamtéž, str. 146)

2.4 Mimořádná událost

Skácelová (str. 10, 2005) uvádí, že mimořádná situace je částečně či zcela úplně neovládaný, nenadálý, časově i prostorově ohraničený děj, který vzniká v důsledku působení živelních pohrom, havárií, provozem technických zařízení, neopatrným zacházením s nebezpečnými látkami či v souvislosti s jiným nebezpečím, které ohrožuje jak lidské životy, tak i majetek nebo životní prostředí. S pojmem mimořádná událost se úzce pojí pojmy jako záchranné a likvidační práce.

Záchranné práce obsahují činnosti k omezení či k odvrácení bezprostředních rizik ohrožení zdraví, životů, majetku nebo životního prostředí, které plynou ze vzniku mimořádné události a mají vést k přerušení jejich příčin.

Likvidační práce definuje Fiala a Vilášek (2010, str. 107) jako soubor aktivit a činností, vedoucí k odstranění následků, které byly způsobeny vlivem mimořádné události.

Autoři Štětina a kol. (2000, str. 16) k záchranným a likvidačním pracím dále řadí tzv. *asanační práce*, které vedou k obnově životního prostředí, společenského života, kulturních, materiálních hodnot a k obnovení infrastruktury.

2.5 Krizová situace

Jedná se o situaci, v níž vlivem přírodních nebo člověkem způsobených jevů, dochází k hromadnému ohrožení zdraví a životů obyvatel konkrétní oblasti a dochází také k poškození majetku nebo k rozsáhlým přírodním škodám.

Podle Skácelové (2005, str. 11) krizová situace nastává, přeroste-li mimořádná událost v ohrožení značného rozsahu, kdy není možné toto působení odvrátit běžnou činností integrovaného záchranného systému a činností správních úřadů. Jedná se o stav, kdy jsou bezprostředně a ve velkém rozsahu ohroženy životy obyvatel, majtkové hodnoty, životní prostředí, hospodářství či veřejný pořádek.

Mezi druhy krizových situací se mimo jiné řadí i povodně a záplavy. Situace se stává krizovou, jsou-li postiženy desítky a více osob, jsou-li zasaženy více než tři obce a jsou-li zasaženy obytné části domů.

2.6 Krizový stav

Některý z krizových stavů (stav nebezpečí vyhlášený hejtmánem kraje či nouzový stav vyhlášený vládou) může být vyhlášen v případě, přesáhne-li mimořádná situace určitou mez, která by byla bez mimořádných opatření těžko zvladatelná.

Za těchto krizových stavů může dojít k vyhlášení pracovní povinnosti obyvatelům a pracovní výpomoci, určení věcných prostředků (nemovitých i movitých věcí) právnických a fyzických osob, které se budou podílet na řešení dopadů a odstraňování následků krizové situace. Také může dojít k uzavření postižené oblasti, vyhlášení regulačních opatření, například zavedení přidělového systému na určité potraviny, suroviny a hotové výrobky či k provádění regulace pohybu osob a vyhlášení evakuace velkého rozsahu.

2.6.1 Typologie krizových stavů

Legislativa České republiky rozlišuje čtyři krizové stavy, které popisuje Procházková (2006, str. 179, 180) podle závažnosti následovně:

- válečný stav,
- stav ohrožení státu,
- nouzový stav,

- stav nebezpečí.

V případě výskytu živelních pohrom a tedy i povodní na území České republiky, vyhlásují se nouzový stav a stav nebezpečí, podle závažnosti události.

V tabulce uvádím, jak popisuje vyhlášení nouzového stavu či stavu nebezpečí Procházková (2006, str. 181):

Stav nebezpečí

Vyhlašuje	Hejtman kraje (primátor hl. města Prahy)
Důvod	Dojde-li vlivem živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehody či jiného nebezpečí k ohrožení životů, zdraví, majetku nebo životního prostředí. V případě, nedosahuje-li intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné ohrožení odvrátit běžnou činností složek integrovaného záchranného systému a správních úřadů.
Území	Celý kraj nebo jeho část
Doba trvání	Nejvýše 30 dní (prodloužení pouze se souhlasem vlády ČR)

Nouzový stav

Vyhlašuje	Vláda České republiky popř. předseda vlády
Důvod	Dojde-li vlivem živelních pohrom, ekologických či průmyslových havárií, nehod a jiných nebezpečí k ohrožení životů, zdraví nebo majetkové hodnoty ve značném rozsahu, nebo je ohrožen veřejný pořádek a bezpečnost ve státě.
Území	Celý stát nebo pouze omezené území státu
Doba trvání	Nejvýše 30 dní

2.6.2 Krizová pomoc v České republice

V našich podmínkách rozlišujeme humanitární, krizovou a rozvojovou pomoc. Humanitární pomoc není spojena pouze s pomocí do zahraničí, ale jak píše Princová (2012, str. 18), humanitární pomoc je realizována také v našem prostředí. Jedná se o

pomoc uvnitř státu, která je poskytována například po povodních formou jakékoli materiální pomoci. Krizová pomoc je vymezena v § 60 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách takto: „*terénní, ambulantní, nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami.*“

Baštecká (2013, str. 135) píše o krizové pomoci jako o činnosti, která je cílena přímo na pomoc člověku bez ohledu na jeho širší okolí, tedy rodinu či komunitu. Pracovník může být nápomocen při uplatňování práv a oprávněných zájmů osob například v sociálním poradenství.

2.6.3 Psychosociální pomoc a psychologická první pomoc

Poměrně novým oborem, jehož cílem je znovu aktivizovat a uzdravit lidské sítě po mimořádných událostech či krizových situacích, je psychosociální pomoc. Psychosociální pomoc dále definuje Princová (2012, str. 18) jako formu pomoci, kterou člověku dříve zabezpečovala rodina a blízké okolí, ale nyní se tak děje skrze komunitní intervenci neboli nenápadnou podporu dané komunity. Psychosociální pomoc je definována a ukotvena ve Standardech psychosociální krizové pomoci, které vytvořila skupina odborníků Hasičského záchranného sboru. Jedná se o formu pomoci, kdy se klade důraz na svépomoc, vzájemnou pomoc a podporu přímo ve společenství, která má vést k lepší připravenosti na další potenciální hrozby a podporovat komunitu v tom, aby si příště dokázala pomoci v co nejvyšší míře sama. Pomoc, je svou povahou týmová, proaktivní a měla by být včasná a dlouhodobá. Psychosociální pomoc nelze zaměňovat s psychologickou první pomocí, která se spíše soustřeďuje na pomoc jednotlivci a jeho sociálnímu prostředí zvládat stresy při hromadných neštěstích či katastrofách. Pokud jedincovo prostředí, komunita funguje a je schopna poskytnout psychologickou první pomoc, poskytuje ji zprvu sama. V případě, není-li skupina schopna jedinci pomoci, může pomoc realizovat poučený laik či sociální pracovník, který dokáže rozpoznat, kdy je již nutno vyhledat profesionálního psychologa. (tamtéž, str. 19)

O komunitní intervenci dále píše Baštecká (2013, str. 136). Uvádí, že ačkoli se přijetím zákona o sociálních službách zvýšila úroveň sociální práce u nás, zatím nedosahuje na úroveň komunitních intervencí, která je pro psychosociální krizovou

pomoc nutná. Popisuje potřebu mít profesionály, kteří jsou schopni podporovat skupiny lidí ve společenství obce, uschopňovat je, aby byly schopny vlastními kapacitami měnit svou nepříznivou životní situaci či podmínky k životu, tedy i zmírnit nebo naopak využít k prospěchu společenství dopad mimořádné události nebo krizové situace.

2.7 Bezpečnost, krizové plánování

K pochopení smyslu krizového (havarijního, civilního nouzového, obraného) plánování, je potřeba se zamyslet nad pojmem bezpečnost společnosti jako celku ve vztahu k bezpečnostnímu prostředí a z toho vyplívajících rizik a případných ohrožení. Pojem bezpečnost vystupuje do popředí, když se cítíme něčím nebo někým ohrožení. Tento pojem bývá používán v širokých souvislostech a v různých významech. Nástrojem krizového řízení v České republice je podle Horáka a kol. (2011, str. 29) krizové plánování, které zahrnuje činnosti plánovací, vazby orgánů krizového řízení, které určují státní či veřejné instituce, právnické i podnikající osoby, k plnění úkolů a cílů při zajišťování bezpečnosti obyvatel státu za krizových situací.

Baštecká (2013, str. 126) uvádí, že základním dokumentem v České republice, co se týče bezpečnostní politiky, je Bezpečnostní strategie České republiky, která utváří právní rámec a představuje ústavní pořádek, především Listina základních práv a svobod, Ústava České republiky a ústavní zákon 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

Vilášek (2009, str. 49) dále rozepisuje krizový plán a uvádí, že souvisí pouze s krizovými situacemi, a aby se mohl realizovat, je nutné vyhlásit jeden z krizových stavů. Vilášek také přikládá při plánování důraz na nové pojmy, které doposud nejsou zakotveny v právním řádu nebo terminologických slovnících a zdůrazňuje zejména *analýzu rizik*, která je procesem identifikace hrozeb, možných rizik, jejich závažnosti a důsledků, a také zranitelnosti území; *krizové riziko*, na základě analýzy rizik se vyhodnotí konkrétní riziko; *kritická infrastruktura*, zahrnuje jak výrobní, tak i nevýrobní systémy, které kdyby nefungovaly, měla by situace vážné dopady na bezpečnost, ekonomiku a zachování nezbytných funkcí státu při krizových událostech; *základní funkce státu*, jimiž stát udržuje kontrolu nad fungováním

společnosti, jsou definovány právy a povinnostmi orgánů jak státní správy, tak samosprávy, a kterými stát zajišťuje v podmínkách krizových stavů základní potřeby obyvatelstva.

2.8 Úloha státu ČR

V této souvislosti je bezpečnost státu charakterizována vnitřními a vnějšími podmínkami, které zajišťují jeho svrchovanost a územní celistvost, ochranu jeho demokratických základů, života, zdraví jeho obyvatel a majetku na jeho území. Tyto základní povinnosti státu jsou vymezeny v ústavním zákoně o bezpečnosti České republiky č. 110/1998 Sb.

Ke komplexnímu naplnění obsahu pojmu bezpečnost státu patří podle Horáka a kol. (2011, str. 20), souhrn politických, sociálních, vojenskopolitických, ekonomických, ekologických a legislativně právních opatření, přijímaných orgány státní správy a samosprávy, určenými právníckými osobami. Bezpečnost prostředí, ve kterém se nachází ČR, vychází z hodnocení globální bezpečnosti, což je ovlivněno globální politikou.

Jak píše Fiala a Vilášek (2010, str. 67), ochrana obyvatelstva v ČR je zajišťována institucemi a opatřeními integrovaného záchranného systému (zákon č. 239/2000 Sb.), systémem krizového řízení (zákon č. 240/2000 Sb.), hospodářskými opatřeními při krizových situacích zejména podle zákona o hospodářských opatřeních pro krizové stavy (zákon č. 241/2000 Sb.) a komplexně veřejnou správou.

2.8.1 Plánování, řízení a koordinace

K zabezpečení funkčnosti krizového i nouzového řízení, je zejména potřeba mít funkční organizační strukturu. Podle Procházkové (2006, str. 180) se jedná v oblasti plánování a připravenosti o složky, které budou pracovat v oblasti permanentně, dále výkonné složky ke zvládnutí nouzových situací i dočasné orgány, které fungují během velkých nouzových událostí i za krizových situací.

Vláda ČR se ochranou obyvatelstva zabývá na vrcholové úrovni a jejím pracovním orgánem je Bezpečnostní rada státu (dále jen BRS). BRS má pracovní výbory a jedním z nich je Výbor pro civilní a nouzové plánování, který se zabývá připraveností a koordinuje ji podle Fialy a Viláška (2010, str. 103) v oblastech

ochrany obyvatelstva, vnitřní bezpečnosti státu, ochrany ekonomiky, ochrany kritické infrastruktury a civilních zdrojů, které jsou nezbytné pro zajištění bezpečnosti státu.

Státní správa

Státní správa, která zahrnuje ministerstva a ostatní ústřední správní úřady, zajišťuje ochranu obyvatel na státní úrovni. Jak píše Fiala a Vilášek (2010, str. 103), běžné mimořádné události jsou řešeny v kompetenci integrovaného záchranného systému. Pokud dojde při události k ovlivnění životního prostředí, zapojují se do řešení i orgány Ministerstva životního prostředí. Jedná se především o krátkodobé ovlivnění životního prostředí. Jedná-li se o dlouhodobé ovlivnění a jevy v přírodním prostředí, řeší situaci Ministerstvo životního prostředí samostatně.

Za účelem zajištění jednotného postupu, spadá centrální řízení a koordinace ochrany obyvatelstva do kompetence Ministerstva vnitra České republiky. Pracovními orgány vlády je BRS a Ústřední krizový štáb.

Krizový štáb

Krizový štáb realizuje zásadní rozhodnutí týkající se ochrany, evakuace, karantény, obnovy a komunikace s veřejností. Rozhoduje v reálných podmínkách a podle Štětiny a kol (2014, str. 128) k tomu využívá jak intuitivního rozhodování, tak i skupinové a distribuované rozhodování. Typ rozhodování se váže k typu řízení zásahu na daném místě. Zpravidla se jedná o velení tzv. command and control¹, které určuje co je potřeba vykonat uplatněním moci a pravomoci a dále vyhodnocuje to, co se vykonalo. Zpětná vazba, kterou nám kontrola poskytuje, ukazuje rozdíly mezi reálnou situací a cílem minulého rozhodnutí. Tok informací uvnitř krizového štábu, vyžadující informační management, může vypadat jako následující proces: vyskytne se krizová situace. Na základě výskytu se informují členové štábu a aktivují se. Krizový štáb vyhodnotí situaci a svou připravenost a implementuje standardní operační postupy. Přiřadí úkoly podle krizového plánu a podle dané situace. Následně přiřadí disponibilní zdroje a dojde k realizaci úkolů. Dále diskutuje o situaci s dalšími zainteresovanými aktéry, provádí korekce a úpravy.

¹ Typ vedení, stojící na dvou klíčových dovednostech a to, schopností rozhodovat a schopností rychle se orientovat v dané situaci. (Štětina, 2014, str. 129)

Samospráva pak zajišťuje řízení ochrany obyvatelstva na regionální úrovni. Hlavní a rozhodující roli mají kraje spolu s obcemi s rozšířenou působností III. typu, které musí vytvářet krizové štáby a bezpečnostní rady. Množství úkolů je přeneseno taktéž na krajské ředitelství Hasičského záchranného sboru. Za ochranu svých zaměstnanců odpovídají zejména instituce a jejich vedoucí (podniky, školy, a další), kteří mají při řízení ochrany obyvatelstva důležitou roli. (tamtéž, str. 104)

2.9 Integrovaný záchranný systém

Jak píše Skácelová (2005, str. 7), integrovaný záchranný systém (dále IZS) není institucí, ale jedná se o systém, který má za úkol zajistit součinnost možných záchranných týmů a zainteresovaných skupin. Jde tedy o jakýsi systém vazeb mezi záchrannými složkami. Cílem působení je efektivní, koordinovaná činnost, která povede k záchraně ohrožených osob a zamezení dalších škod při mimořádných událostech. IZS se aktivuje, dojde-li ke vzniku mimořádné události a při potřebě provádět zároveň záchranné i likvidační práce dvěma nebo více složkami IZS. (Smetana, Kratochvílová, 2007, str. 5)

2.9.1 Struktura IZS

Systém Integrovaného záchranného systému funguje za účelem likvidace každodenních událostí, přírodních i antropogenních katastrof a jak uvádí Linhart (2006, str. 35), je součástí systému vnitřní bezpečnosti státu. Opírá se o ústavní právo občanů, kteří mají v případě ohrožení života a zdraví právo na ochranu ze strany státu. IZS má dvě složky, a to základní a ostatní. Mezi základní složky IZS řadíme Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany, Policii ČR a zdravotnickou záchrannou službu. Tyto složky mají uloženou povinnost nepřetržitě a rychle zasahovat na celém území státu. Ostatní složky IZS jsou povolány podle druhu události na základě jejich oprávnění k činnosti, jsou povolávány k záchranným a likvidačním pracím. Za ostatní složky IZS se považují místní havarijní služby podle jejich profese, městská policie, Armáda České republiky, lůžková zdravotnická zařízení nebo evidované právnické a fyzické osoby.

Stálými orgány pro koordinaci těchto složek jsou informační a operační střediska IZS, kterými jsou operační střediska hasičského záchranného sboru kraje a operační

a informační středisko generálního ředitelství hasičského záchranného sboru. (Smetana, Kratochvílová, 2007, str. 5)

Krajské operační a informační středisko IZS „KOPIS“ disponuje s poplachovým plánem kraje. KOPIS funguje na bázi krajského operačního a informačního střediska HZS kraje. S výpisem pro určené území pak operační středisko územního odboru HZS kraje „OPIS ÚO“. Skrze operační a informační střediska HZS kraje se pak dle Linhart (2006, str. 36), vyžadují prostředky a síly pro záchranné likvidační práce.

Při koordinaci a řízení záchranných a likvidačních prací je možno využívat krizových štábů, které sestavují starostové obcí a hejtmani krajů, a které slouží jako pracovní a poradní orgány.

2.9.2 Hasičský záchranný sbor České republiky (dále HZS)

HZS podle Štětiny a kol. (2014. Str. 153) zabezpečuje koordinovaný postup při provádění záchranných a likvidačních prací, taktéž spolupracuje při přípravě na mimořádné události a byl zřízen zákonem č. 238/2000 Sb. Je základní složkou IZS a při plnění úkolů spolupracuje i s ostatními složkami IZS, se správními úřady a dalšími státními orgány, orgány samosprávy, právníckými i fyzickými osobami a neziskovými organizacemi. HZS sbor hraje hlavní roli v přípravách státu na mimořádné události a krizové situace.

2.9.3 Spolupráce Charity České republiky s IZS

Spolupráce Charity ČR s IZS je popsána v Metodickém manuálu krizového řízení Charity ČR (2010, str. 20) jako spolupráce, jež je upravena vzájemnými dohodami. Záleží na diecézní Charitě, zda se rozhodne dohodu přijmout a jaký bude rozsah. Dohody se uzavírají mezi krajským hasičským záchranným sborem a danou diecézní Charitou, ale zpravidla se jedná o poskytnutí pomoci na vyžádání. HZS se naopak zavazuje k pravidelnému poskytování odborné přípravy vybraným pracovníkům Charity.

Charita ČR tedy spolupracuje s IZS v oblastech, jako je převoz osob, ubytování, stravování, posílají své pracovníky, kteří poskytují postiženým lidem psychologickou a sociální pomoc a také poskytují ošetrovatelskou a pečovatelskou péči osobám nemocným, postiženým a evakuovaným. V oblasti materiální pomoci se zaměřuje

zejména na sběr, převoz a rozdělování humanitárních zásilek, zapůjčují vysoušecí stroje, poskytují postiženým lidem šatstvo, elektrické spotřebiče i nábytek. Charita ČR je dále schopna zajistit dobrovolníky, vyslat své zástupce do příslušného štábu HZS kraje nebo vyslat síly a prostředky bezodkladně na místo zásahu. Má taktéž odborného zaměstnance, kterého může vyslat na místo mimořádné události k podpoře provádění záchranných a likvidačních prací. (tamtéž, str. 21)

2.10 Vývoj přístupů k ochraně před povodněmi 1997

Nastavení ochrany před povodněmi je do velké míry v České republice ovlivněno povodněmi z roku 1997, zejména skutečností, že před touto událostí nebylo naše území poměrně dlouho postiženo povodní se skutečně katastrofálními následky na větší části území. Došlo k podcenění nebezpečí vyplívající z možných povodní.

Co se týče preventivní ochrany, k největším nedostatkům v ochraně před povodněmi patří fakt, že záplavová území byla stanovena jen podél malé části významných vodních toků. Dále nebyl prakticky uplatňován komplexní a systémový přístup k návrhům a realizaci preventivních technických i netechnických opatření. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2000, str. 15)

Proto jsou v důsledku těchto poznatků od roku 1998 za výrazné zahraniční spolupráce uplatňovány moderní metody matematického modelování povodňových vln a jejich průběhu, kdy se dá ověřit nejen rozsah záplav, ale i posuzovat účinnost uvažovaných ochranných opatření.

Zmíněné aktivity probíhají v rámci národních i mezinárodních projektů (s Nizozemskem a Dánskem), které se soustředí na povodí nejvíce postižené povodněmi v roce 1997 a 1998. Současně byl zahájen v gesci Ministerstva zemědělství program pro hodnocení a posuzování odtokových poměrů v hydrologických povodích. Zároveň probíhá program na podporu stanovení záplavových území, který má za cíl vymezit je podél celé délky velkých vodních toků (cca 17000 km). (tamtéž, str. 15)

3 Nestátní neziskové organizace a jejich role

Nestátní neziskové organizace se vyznačují především tím, že fungují v kontextu svobody sdružování a vztahují se k nim pojmy jako neziskovost, nezávislost a filantropie. Vyjádření v neziskových aktivitách v kontextu filantropie lze vnímat jako snahu motivovanou právě láskou k bližnímu. Jak píše Kavan (2011, str. 103), v našich podmínkách, tedy v podmínkách České republiky, jsou nazývány taktéž jako nevládní či nestátní, což značí fakt, že nejsou řízeny státem. Vznik a fungování neziskových organizací je tedy podmíněno veřejností, výsledkem snahy určitých skupin občanů. Z velké části jsou závislé na financování ze strany dobrovolných dárců a grantů.

Neziskové organizace tvoří širokou a silnou základnu, stávají se respektovanějším subjektem, který je schopen ovlivňovat veřejnou politiku. Státu napomáhají zejména v tom, že mohou nabídnout svou flexibilitu a kreativitu při řešení společenských problémů, ale i ve spolupráci v oblasti ochrany obyvatelstva.

Při ochraně obyvatelstva hraje důležitou roli IZS České republiky, který realizuje efektivní a rychlou pomoc při mimořádných událostech ve fázi záchranných a likvidačních prací. Podle Kavana (2011, str. 104), jsou to neziskové organizace, které provádějí pomoc v případě rozsáhlejších událostí typu katastrof či hromadného neštěstí, zejména v oblasti nouzového přežití.

Způsob, jakým se neziskové organizace mohou do poskytování pomoci zapojit, se odvíjí od dohod, které se uzavírají v rámci integrovaného záchranného systému. Hasičský záchranný sbor uzavírá dohody o plánované pomoci na vyžádání, o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci a o spolupráci.

3.1 Přehled opatření nouzového přežití

Nouzové přežití a jeho přehled je definován ve vyhlášce č. 328/2001 Sb.

Opatření vyplývající z výše uvedené vyhlášky zahrnují:

- nouzové ubytování,
- nouzové zdroje pitné vody,
- nouzové zásobování pitnou vodou,

- nouzové zásobování základními potravinami,
- nouzové základní služby obyvatelstvu,
- nouzové dodávky energií,
- organizování humanitární pomoci.

Všechna uvedená opatření jsou v gesci státu a na jejich plnění se podílejí orgány státní správy, dále dle Kratochvílové (2005, str. 42) právnické osoby, podnikající fyzické osoby, nevládní organizace a občané. Opatření nouzového přežití se plánují pro mimořádné události, které již vyžadují vyhlášení třetího či zvláštního stupně poplachu.

Gesci státu v oblasti humanitární pomoci chápeme pouze v poskytování pomoci do zahraničí a taktéž v organizování uvnitř státu. Humanitární pomoc je realizována na dobrovolné bázi, bezplatně a je využívána výhradně k uspokojování základních životních potřeb obyvatel, jež byli postiženi a jedná se o doplňkový zdroj pro poskytování prostředků obyvatelstvu k zachování zdraví a životů po vzniku mimořádných událostí či krizových situací.

4 Humanitární katastrofa, humanitární pomoc, a její význam

Humanitární katastrofu definuje Ministerstvo zahraničních věcí jako *„ad hoc, nenadálou krizi, která zasáhne geograficky vymezenou oblast (obydlenou aglomeraci, část země, eventuálně části několika zemí) a zanechá po sobě oběti na životech, zraněné, nezvěstné či jinak trpící lidi i značné materiální škody.“* (https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html)

Kratochvílová (2005, str. 48) definuje humanitární pomoc jako souhrn různých opatření v oblastech sociální, duchovní, zdravotní, materiální a právní. Pomoc mohou poskytovat jednotlivci, spolky, skupiny, jak státní, tak i nestátní organizace ve prospěch postiženého obyvatelstva.

Humanitární pomoc zasaženému obyvatelstvu definuje například i Kavan (2011, str. 91) jako soubor aktivit, které představují bezprostřední reakci na humanitární krizi. Humanitární krizi dále popisuje jako stav, kdy jsou běžné prostředky lidí, které jim

zabezpečují důstojný život, v důsledku živelní katastrofy, havárie či válečného konfliktu, narušeny. Hlavním cílem humanitární pomoci je zejména chránit životy osob, zmírnit útrapy obyvatel s respektem k lidské důstojnosti. Pomoc je poskytována způsobem, který nediskriminuje.

Při mimořádných událostech je humanitární pomoc poskytována orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků, právníckými osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nevládními organizacemi, neziskovými organizacemi, skupinami osob nebo jednotlivci bezplatně.

Zásoby pro humanitární pomoc, které vytváří Správa státních hmotných rezerv, jsou v době vyhlášení krizového stavu součástí zajištění humanitární pomoci postiženým osobám. Tyto zásoby jsou taktéž součástí systému nouzového hospodářství a jsou určeny pro první tři dny krizové situace k zajištění nezbytných životních potřeb osob, které vlivem krizové situace zůstaly bez potřebných prostředků nutných k přežití a které nebyly evakuovány. Tyto zásoby pro humanitární pomoc mohou být vyžádány orgány veřejné správy za předpokladu, že nejsou schopny poskytnout potřebnou pomoc z vlastních zdrojů. (Příručka pro charitní pracovníky – povodně, interní materiál Charity ČR, str. 8) Zásoby, jež byly vydány za účelem humanitární pomoci, se neuhrazují ani nevracejí. (Kratochvílová, 2005, str. 49)

4.1 Oblasti poskytování humanitární pomoci

Státní správa, samospráva ve spolupráci s církevními, humanitárními a charitativními organizacemi, poskytují pomoc v několika rovinách. Uvádím dělení podle Kratochvílové (2005, str. 48, 49):

- Materiální a finanční pomoc – aspekt, jež vytváří podmínky pro realizaci pomoci, základních životních potřeb obyvatel postižených mimořádnou událostí nebo krizovou situací. Veřejné sbírky hrají velice důležitou roli při poskytování pomoci neziskovými organizacemi. Humanitární organizace organizují sbírky pro humanitární pomoc na základě aktuálních požadavků z postižených oblastí. Bezodkladně se řeší způsob doručení adresátům, místo určení a výdej příjemcům. Celý proces se zajišťuje způsobem, aby nedocházelo ke zneužití či znehodnocení prostředků. (Kavan, 2011, str. 91)

- Psychologická pomoc – odráží potřebu psychologické pomoci jak postiženému obyvatelstvu, tak i záchranářům.
- Náboženská pomoc – cílem náboženské pomoci je poskytování duchovní služby, kterou provádí duchovní personál a dále náboženskou posilu při mimořádných a krizových situacích, kdy nejde pouze o pomoc raněným či umírajícím, ale i o pomoc lidem, kteří záchranné práce přímo provádějí.

Při vykonávání humanitární pomoci je podle Kratochvílové (2005, str. 49) potřeba realizovat tyto úkoly: připravit a následně vytvořit systém, podle kterého se bude humanitární pomoc na území poskytovat; ustanovit pracovní skupiny pro realizaci; spolupracovat s nevládními organizacemi na daném území; určit místa výdeje humanitární pomoci a dle potřeby uzavřít smlouvy. Co se týče personálního zabezpečení, je nutné zabezpečit pracovní skupiny lidskými kapacitami, v rámci skupiny pro nouzové přežití určit zástupce z nevládních organizací. Do krizového štábu dále začlenit koordinátora nevládních organizací. Pro efektivní koordinaci je třeba zpracovat přehled sil a prostředků, které neziskové organizace mohou na území realizovat, a to v oblastech materiální výpomoci, finanční pomoci, personální pomoci, dobrovolné pracovní výpomoci, psychologické a náboženské pomoci a odborné pomoci.

Štětina a kol. (2014, str. 75) také uvádějí, že hlavní podíl na realizaci materiální pomoci má stát. Humanitární, charitativní a církevní organizace přinášejí především rychlost a efektivitu humanitární pomoci, mají možnost působit na území dlouhodobě a jsou schopny poskytovat pomoc adresně a prokazatelně. Předpokladem pro efektivní a účelné provádění humanitární pomoci je zejména kvalitní spolupráce orgánů státní správy, humanitárních, charitativních a církevních organizací. Ve spolupráci těchto subjektů lze spatřovat progresivní a perspektivní složku. (tamtéž, str. 77)

Pomoc se dělí dle Kavana (2011, str. 92) na dva základní typy, a to: humanitární pomoc (emergentní), která je definována jako krizová, rychlá, zaměřená na záchranu životů, ochranu a obnovení lidské důstojnosti a zmírnění útrap osob. Druhým typem je rozvojová spolupráce, jež je dlouhodobý proces, který se zaměřuje dále na potenciál pro lidský rozvoj.

Co se týče povodní a dalších mimořádných událostí, je nutné zasaženému obyvatelstvu poskytnout okamžitou humanitární pomoc. Tato fáze je definována jako první fáze, na kterou kontinuálně navazuje práce na obnově následků katastrofy. Postižené oblasti při masivních katastrofách nejsou schopny obnovit základní fungování vzhledem k lidským, majetkovým ztrátám a narušené infrastruktuře.

4.2 Konkrétní činnosti humanitárních a charitativních organizací

Následující činnosti se váží k pomoci postiženému obyvatelstvu a referují o úkolech, které jsou humanitární a charitativní organizace schopné plnit. Vycházím z výčtu, který popsala Kratochvílová (2005, str. 50):

- pořádat sbírky,
- organizovat a provádět dopravu materiální pomoci,
- pomoc postiženým obyvatelům v oblasti psychologické, působí mezi záchrannými jednotkami jako duševní psychologická podpora a dále působí proti asociálnímu chování obyvatelstva, které zahrnuje zejména krádeže, odmítání pomoci a jiné,
- ve výdejních střediscích pomáhají při výdeji prostředků individuální ochrany, výdeji materiální pomoci,
- pomoc při evakuaci osob,
- pomoc při realizaci nouzového zásobování,
- pomoc s nouzovým ubytováním, sjednocováním rodin v těchto místech a provádění psychologické a duševní pomoci v místech nouzového ubytování,
- zabezpečení nouzového ubytování pro postižené osoby,
- organizace dobrovolnické činnosti na území,
- realizace pracovní výpomoci,
- spolupráce v krizových štábech krajů, měst a obcí, na základě schválených havarijních a krizových plánů,
- informovat aktuálně o humanitární pomoci, spolupráci s médii, případně i působit mezi obyvatelstvem,
- spolu se státními orgány a orgány samosprávy se součinně podílet na pohřbívání mrtvých, materiální, duchovní a psychologické pomoci pozůstalým.

4.3 Fáze pomoci

Fáze pomoci se podle Ministerstva zahraničních věcí dělí na tři hlavní sekce.

Pomoc, která bezprostředně reaguje v prvních dnech po katastrofě, se nazývá *okamžitá pomoc*. V této fázi se jedná o pomoc na elementární bázi, zaměřenou zejména na záchranu životů a prvotní potřeby postižených osob, jako jsou potraviny, voda, nouzová přístřeší a jiné.

V období asi dvou týdnů až tří měsíců po katastrofě přichází další fáze, *časná rehabilitace*. V této fázi se pomoc zaměřuje na náhradní přístřeší, potraviny, zdravotnickou a psycho-sociální péči a taktéž na rychlou obnovu elementární infrastruktury. V této chvíli rovněž probíhá vyhodnocování škod a potřeb obnovy. Nevládní organizace zde implementují pomoc z mezinárodních, vládních i soukromých zdrojů, jejich pomoc zde hraje důležitou roli.

Třetí fází je *fáze obnovy a také rozvoje*. Pracuje se na komplexní obnově přístřeší, infrastruktury, veřejných institucí a často zahrnuje aspekt *building back better*. Tento termín znamená obnovu směrem k vyšší úrovni rozvoje, než tomu bylo před katastrofou. O zmíněném konceptu se hovoří zejména v souvislosti s rozvojovými zeměmi, avšak i po povodních na našem území je důležitá snaha o prevenci. Prevence dalších katastrof je nevyhnutelná především z důvodu zvyšujícího se výskytu extrémních klimatických jevů. (https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html)

5 Charita Česká republika

Charitativní činnost jako taková vychází již od svých počátků z církevní činnosti, snaží se konat dobro pro všechny, má univerzální poslání. Čerpá z Kristova příkladu, kdy se v Novém Zákoně, ve dvacáté páté kapitole evangelia podle Matouše, verš 31-46 píše následující:

*„Neboť jsem měl hlad, a dali jste mi najíst,
měl jsem žízeň, a dali jste mi napít,
byl jsem cizí, a ujali jste se mě,
byl jsem nahý, a oblékli jste mě,
byl jsem nemocen, a navštívili jste mě,
byl jsem ve vězení, a přišli jste ke mně.“ (Mt 25, 35-36)*

Charita a charitní činnost také vychází z dalšího podobenství, které lze nalézt v Novém Zákoně. Již v podobenství o milosrdném samaritánovi je psáno, že každý člověk je náš bližní, ačkoli patří k nepřátelenému národu (Lk 10, 25-37). Proto Charita pomáhá všem, bez ohledu na národnost, barvu pleti či náboženství, pomáhá všem, kdo pomoc potřebují.

Charita Česká republika je neziskovou humanitární organizací a zároveň největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb u nás. Mezi její hlavní činnosti patří pomoc potřebným na území České republiky, ale stále častěji se věnuje také projektům v zahraničí.

Co se týče právního postavení, Charita ČR sdružuje 8 diecézních a 348 oblastních, městských a farních Charit. Organizačně se dělí do osmi diecézí (Diecézní charita Brno, Diecézní charita České Budějovice, Diecézní katolická charita Hradec Králové, Diecézní charita Litoměřice, Arcidiecézní charita Olomouc, Diecézní charita ostravsko-opavská, Diecézní charita Plzeň, Arcidiecézní charita Praha). (<http://povodne.charita.cz/o-charite/>)

5.1 Arcidiecézní Charita Olomouc

Svou činnost začala Arcidiecézní Charita Olomouc (dále ACHO) po roce 1920. Zprvu byla její činnost násilně potlačena válkou a následně také komunistickým režimem, kdy po jeho pádu byla znovu obnovena v roce 1990 a začínala takřka od začátku. V té době neexistovalo žádné zařízení, žádná služba a dokonce nebyl ani jeden zaměstnanec. ACHO tedy prošla dynamickým vývojem, což dokládá fakt, že v současnosti působí v olomoucké arcidiecézi 49 farních a oblastních Charit. Ty dále provozují či zřizují přes stovku charitních zařízení a služeb. Mnoha lidem také charity pomáhají jednorázově či opakovaně, a to nejen profesionálové, ale i vysoký počet dobrovolníků. Středisko ACHO je koordinačním centrem a jeho úkolem je být zodpovědný za Charitu v celé arcidiecézi, ale zároveň musí respektovat právní subjektivitu i dobrovolnost jednotlivých složek. (Ročenka ACHO, 2001, str. 12)

5.2 Charitní pomoc v krizových situacích

Charitní pomoc má za cíl zajistit přežití obyvatel, pomoci lidem překonat následky krizové situace, zmírnit bídu a v neposlední řadě zmírnit emocionální vypětí a přispět k obnově.

Tento typ pomoci je poskytován většinou individuálně s ohledem na podmínky a situaci postižených osob. Za určitých situací je možné pomoc poskytovat i hromadně, avšak zpravidla v koordinaci s dalšími subjekty poskytujícími pomoc. K zajištění situace postižených slouží sociální šetření, které provádějí určené pracovníci Charity samostatně nebo taktéž ve spolupráci s dalšími subjekty, zapojenými do řešení krizové situace. (Metodický manuál krizového řízení, 2010, str. 7)

Druhy pomoci, poskytované Charitou v krizových situacích:

5.2.1 Finanční pomoc

Je poskytována individuálně těm, kteří nedisponují dostatečnými finančními prostředky k řešení následků krizové situace a kdy není možné poskytnout dostatečnou materiální pomoc. Je poskytována na základě sociálního šetření, a to na zajištění základních lidských potřeb a obnovu původního stavu.

Může být poskytnuta přímo v hotovosti, prostřednictvím obce, prostřednictvím místního dotačního řízení nebo na doporučení komunity.

5.2.2 Materiální pomoc

Tento typ pomoci je poskytován dvojím způsobem, nevratnou formou a formou zápůjček. Nevratnou formou je dar (potravin, čisticí prostředky, toaletní potřeby, kuchyňské nádobí, oděvy, lůžkoviny; v individuálních případech i základní nábytek jako pračky, chladničky, apod.). U druhého typu, zápůjček, se dohodnou podmínky navrácení poskytnutého materiálního plnění (prostředky k likvidaci následků, vysoušeče, stavební nářadí, nástroje, apod.). Nutná je koordinace a výměna údajů o poskytnuté pomoci s dalšími institucemi, aby se zabránilo duplicitnímu poskytování pomoci.

5.2.3 Pomoc závislá na místních podmínkách

Poskytuje se v případech, kdy místní Charita disponuje určitými kapacitami, které mohou být dočasně využity pro řešení následků. Může se jednat o dobrovolnickou pomoc, ubytovací a stravovací zařízení, charitní šatníky, mateřská centra, hlídání dětí nebo speciální poradenství.

5.2.4 Duchovní a psychologická pomoc

K tomuto účelu má Charita vyškolené speciální pracovníky, ale pomoc je možno poskytovat i mimo tým, především ve spolupráci s dalšími farnostmi nebo místním knězem. Duchovní a psychologická pomoc je velmi důležitá při odeznívání krizové situace, hodnocení rozsahu škod a v situaci, kdy si postižení nevědí rady, jak se s postižením vyrovnat. Požadavky na tuto pomoc se přijímají individuálně nebo mohou být předány prostřednictvím členů monitorovacího týmu nebo týmu sociálního šetření.

Empirická část

6 Metodologie výzkumu

Jak již bylo uvedeno v úvodu, pro dosažení stanoveného cíle byl použit kvalitativní výzkum, což je přístup zkoumající realitu bez numerických nástrojů. Jak píše Hendl (2012, str. 48), kvalitativní výzkum je považován za velice pružný typ výzkumu, a to zejména z toho důvodu, že otázky můžeme měnit či doplňovat během samotného výzkumu, sběru a analýzy dat. Cílem kvalitativního výzkumu je získání integrovaného pohledu na předmět studie, na explicitní a implicitní pravidla, která v dané oblasti fungují a v neposlední řadě na jeho kontextovou logiku. Sesbíraná data se následně induktivně analyzují a interpretují. Kvalitativní výzkumník ze získaných dat nesestavuje skládku, spíše konstatuje obraz, který získává kontury až v průběhu sběru dat. Výzkumník ve své snaze pochopit aktuální dění a ve svém hledání významů vytváří podrobný popis toho, co pozoroval a zaznamenal. Měl by se snažit, aby nevynechal nic, co by mohlo pomoci vyjasnit situaci.

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla použít metodu rozhovoru. Dle Hendla (2012, str. 164) je to metoda, při které klademe dotyčným otázky a na základě naslouchání, vyprávění a dotazování získáváme odpovědi na otázky. Miovský (2006, str. 155) dále říká, že rozhovor provádíme s jasným cílem, je moderovaný a klade velký důraz na pozorování, které může výzkumníkovi v kombinaci s dotazováním pomoci ke kvalitnějším výsledkům šetření. Dotazování dělíme na strukturované, polo-strukturované a volné. Pro potřeby výzkumného šetření jsem zvolila dotazování polo-strukturované.

6.1 Výzkumná otázka

Jakou pomoc/služby v současnosti Arcidiecézní Charita Olomouc nabízí lidem zasaženým povodněmi? Pracuje organizace kontinuálně na zefektivňování pomoci/služeb určených lidem postiženým povodněmi? Pokud ano, jaké jsou aktuální strategie a cesty, vedoucí k zefektivnění služeb?

6.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je popsat, jaké ACHO nabízí v současnosti služby/pomoc lidem zasaženým povodněmi, zejména se zaměřit na přesah do budoucna a zjistit,

jaké organizace aktuálně podniká kroky k zefektivňování stávajících strategií a projektů. Ve výzkumné části je taktéž popsáno, zda organizace vnímá v současných strategiích rezervy či chyby a zda i s těmito aspekty pracuje. Jako výchozí bod, od kterého jsem prováděla posouzení fungování služeb organizace, je uvedena povodeň z roku 1997, která byla zatěžkávací zkouškou nejen pro ACHO, ale i ostatní neziskové organizace, pomáhající subjekty či státní subjekty. Po povodních se začalo ve velké míře pracovat na zlepšování pomoci po mimořádných událostech, začalo se mluvit o manuálech, systematických strategiích, zákonech a ACHO tato událost paradoxně velmi posílila.

6.3 Metody sběru dat

Výzkumného šetření jsem realizovala na základě polo-strukturovaného dotazování. Metodu polo-strukturovaného rozhovoru jsem zvolila proto, že jak zmiňuje Reichel (2009, str. 111), je to rozhovor řízený pomocí návodu – částečně řízený a vyznačuje se především tím, že u připraveného souboru otázek není předem striktně stanoveno pořadí, ve kterém otázky klást a otázky se mohou také částečně modifikovat. Tato fakta mě inspirovala k využití zmíněné metody a pomohla mi vytvořit při rozhovorech s respondenty uvolněné prostředí, kde bylo možné přirozeně a nenuceně o daných tématech hovořit. Dotazování tedy z části mohli formu rozhovoru strukturovat sami, což bylo pro dosažení mého výzkumného cíle důležité. Pro lepší představu bych ráda upřesnila, jak rozhovory v terénu s respondenty probíhaly.

Před samotnými kvalitativními rozhovory jsem potenciální respondenty kontaktovala emailem či telefonicky, abychom si domluvili schůzku pokud možno v klidném prostředí a na dostatečně dlouhou dobu, abychom nemuseli rozhovor uspěchat a probíhal plynule. Výběr respondentů probíhal zcela cíleně, o čemž dále referuje nadcházející kapitola.

Můj výzkumný vzorek tvoří čtyři respondenti. Vzhledem k cíli výzkumu jsem zvolila osoby, jež pracují v Arcidiecézní Charitě Olomouc, či v ní dříve pracovaly, tudíž jsou kompetentní odpovídat na dotazy hloubkového charakteru, které se týkají vnitřních informací organizace. U všech setkání šlo o respondenty, které jsem před tím neznala, proto jsem z počátku zvolila strategii, kdy jsme s dotyčným na seznámení vedli lehkou a volnou konverzaci, aby i osoba, s níž jsem rozhovor vedla, byla obeznámena, s kým se bude bavit a já si tak vytvořila prostor pro další dotazy. Že je tato fáze základní pro vytvoření důvěry mezi respondentem a výzkumníkem uvádí i Hendl (2005, str. 199).

Před začátkem rozhovoru jsem respondentovi specifikovala záměr a cíle výzkumu. Proběhla taktéž domluva, že je možno rozhovor realizovat i anonymně. Než jsme přistoupili k samotnému rozhovoru, ujistila jsem se, že respondent schvaluje, aby byl celý průběh nahráván na diktafon. V návaznosti na úvodní seznámení jsme přešli k jednotlivým okruhům. Ačkoli se jednalo o osoby, u kterých jsem očekávala velice formální průběh, mé očekávání se ne zcela naplnilo. Respondenti měli vstříčný, otevřený a přátelský přístup, což celému dotazování dalo neformální strukturu. Tato ne zcela formální atmosféra dopomohla k tomu, že jsem při všech rozhovorech dosáhla požadované hloubky informací. V případě, nevyjádřil-li se respondent k některým z potřebných témat, zformulovala jsem další otázku a doptávala se. Pokud mi chyběly informace, setkala jsem se s respondentem znovu. Tato průběžná modifikace, která je právě u polo-strukturovaného rozhovoru možná, se ukázala jako velká výhoda, kterou tento typ rozhovoru umožňuje provést. Ukončení celého dotazování probíhalo taktéž volně a plynule. Diskutovali jsme s respondentem průběh, zda by chtěl ještě dodat něco, co případně nezaznělo a když už vzorkování nepřinášelo žádné nové informace, následovalo vypnutí diktafonu a většinou konverzace plynule přešla do různě dlouhého neformálního rozhovoru.

Po dokončení rozhovoru bylo nutné zvukovou nahrávku přepsat do písemné podoby, tzv. transkriptu, aby se data dala analyzovat. Převodní získaných dat (zvukových nahrávek) do písemné, tedy textové podoby, je dle Miovského (2006, str. 205) prvním důležitým krokem, který nazýváme transkripce, a která podle jeho slov není jen mechanickou záležitostí, za níž je někdy považován. Kvalitativní zvuková nahrávka zaznamenává téměř všechny kvality mluveného slova, tedy pomlky v mluvě, sílu hlasu apod. Je důležité podotknout, že při přepisu dat nelze zaznamenávat vše, takže v této fázi dochází k první redukci dat. Základem však je, aby k této redukci docházelo plánovitě a systematicky. Transkripce musí být procedurálně provedena tak, aby nevykazovala zásadní odlišnosti. (tamtéž, str. 206) Pro potřeby výzkumu jsem tedy provedla přepis nahrávek. Výhody audio nahrávky, jako zmíněné doprovodné zvuky, síla hlasu či pomlky ve větě a podobné faktory, jsem do přepisů nezaznamenávala, protože by to z hlediska cíle výzkumu bylo bezpředmětné.

6.4 Výzkumný vzorek

Pro výběr respondentů jsem využila typ záměrného výběru výzkumných vzorků. Pro zpřesnění, existují dva typy výběru výzkumných vzorků, jak je popisuje například

Padgett (2008) a to náhodný a záměrný. Jak již logicky vyplývá z názvu, náhodný výběr znamená, že si výzkumník potenciální respondenty vybírá nahodile. Tento typ výběru není vzhledem k záměru mého výzkumu zcela relevantní, proto jsem zvolila variantu záměrného výběru, tedy promyšleného vybírání těch nejvhodnějších kandidátů. Padgett dále říká, že u tohoto typu výběru hraje velice důležitou roli výřečnost dotazovaných osob, protože je žádoucí zaměřit se na potřebnou hloubku rozhovorů. Platí zde několik nepsaných pravidel a jedním z nich je, že čím je vzorek menší, tím budou sesbíraná data intenzivnější.

Prioritou výběru vhodných osob k výzkumu především bylo, aby osoba pracovala či byla úzce navázána na Arcidiecézní Charitu Olomouc. Pro účely výzkumu bylo třeba najít respondenty, kteří by byli kompetentní odpovídat na otázky týkající se bezprostředního fungování ACHO a kteří mají dostatek kompetencí k tomu, aby byli schopni objasnit i budoucí fungování a směřování organizace. Vzhledem k tomu, že jsem jako odrazový bod ve výzkumu zvolila událost povodní z roku 1997, muselo se jednat o osoby, jež mají vhléd i do této události, a které jsou schopny průběžného mapování služeb a pomoci organizace, které se v průběhu let měnili.

Nalézt respondenty, kteří byli přítomni či byli nějakým způsobem úzce napojeni na pomoc při povodních z roku 1997, nebylo vzhledem k neaktuálnosti tématu jednoduché. Z toho důvodu jsem realizovala hledání osob vhodných pro výzkum i skrze metodu výběru tzv. sněhové koule. Ačkoli je podle Miovskeho (2003, str. 13) tento výběr technikou, která se využívá zejména ke studiu skrytých populací, ke kterým je obtížné se dostat (například uživatelé drog), při výběru mých respondentů taktéž našla uplatnění.

„Vlastní proces výběru začíná u jednoho nebo více jedinců, o nichž se ví, že splňují daná kritéria. Je s nimi provedeno interview, pak jsou požádáni, aby nominovali další osoby, které znají a které splňují daná kritéria a zprostředkovali s těmito osobami kontakt.“ (tamtéž, str. 19) Skrze tuto metodu jsem se tedy dostala k dalším potřebným respondentům. Konečný počet respondentů jsou čtyři osoby. Tento počet by se mohl jevit jako nerelevantní, avšak vzhledem k postavení, zkušenostem, znalostem a celkové profesionalitě zvolených osob, byl počet respondentů dostatečný. Mé tvrzení dokládá především fakt, že při hloubkovém dotazování nové informace nevedly k dalším změnám a to je fáze, kdy dle Dismana (2002, str. 304)

můžeme říct, že je výzkum tzv. teoreticky nasycen. V průběhu rozhovorů často docházelo k saturaci dat a další data již nepřispívala k lepšímu porozumění konceptu.

Celkově se mi tedy podařilo realizovat rozhovory se čtyřmi osobami. Pro potvrzení relevantnosti osob bych ráda specifikovala, o koho se jednalo, jaká je jejich funkce a v jakém vztahu jsou k Arcidiecézní Charitě Olomouc. První dotazovanou byla paní PhDr. Jana Haasová, která působí v organizaci Charita Olomouc jako vedoucí střediska sv. Kryštofa pro krizovou pomoc a poskytla mi informace o současných strategiích a metodách. Nejedná se tedy přímo o ACHO, ale Charita Olomouc spadá pod olomouckou arcidiecézi. Krizové středisko nabízí lidem, kteří se ocitnou v akutních krizových situacích pomoc při zvládnání těchto situací a taktéž humanitární pomoc při nenadálých a mimořádných situacích, jako jsou například povodně. (<http://olomouc.charita.cz/socialni-sluzby-SKP>)

Dalším z respondentů byl bývalý pan ředitel ACHO Jindřich Suchánek, který stále s organizací spolupracuje a v roce 1997, kdy naše území zasáhly ničivé povodně, působil jako ředitel. Do výzkumu jsem zahrнула dále rozhovory se současným vedoucím humanitárního oddělení ACHO panem Mgr. Martinem Zamazalem, který mi poskytl podrobnou výpověď, jak o současných strategiích, projektech a plánech, tak o budoucím směřování celého humanitárního oddělení. Informace od něj byly pro celý výzkum stěžejní, protože právě on je osobou, jež stojí v čele celého oddělení. V neposlední řadě bych ráda uvedla současného ředitele Hospice na Svatém Kopečku u Olomouce, pana Mgr. Jiřího Borika, který při povodních pracoval jako povodňový asistent pro ACHO.

7 Výsledky empirického šetření

Výsledky šetření jsou prezentovány a rozděleny do třech oddílů, které se opírají o získané informace a výsledky z kvalitativních rozhovorů s pracovníky Arcidiecézní Charity Olomouc a o analýzu dokumentů ACHO. První oddíl empirického šetření je nazván Pomoc ACHO při povodních z roku 1997 v Troubkách. Tato část referuje o pomoci a o službách, které nabízela ACHO v devadesátých letech. Popisuje, jak služby fungovaly, v jakých oblastech se konkrétně organizace angažovala a jak je efektivita pomoci zpětně reflektována. Druhý oddíl dále pojednává o změnách, které proběhly v návaznosti na tuto mimořádnou událost, jakým směrem se pomoc

organizace začala ubírat a pojednává o systematizaci postupů. Poslední část výzkumu je stěžejní. Zaměřuje se na současný systém pomoci/služeb ACHO, tedy jak organizace postupuje při mimořádných událostech, jako jsou povodně, jaké služby postiženým lidem může nabídnout a zejména, na jakých strategiích a projektech aktuálně do budoucna pracuje, aby se jimi poskytovaná pomoc zefektivňovala a reagovala na potřeby postižených obyvatel s důrazem na fakt, že každá mimořádná událost je událostí specifickou a tedy je nutno reagovat pružně a flexibilně.

7.1 Pomoc ACHO při povodních z roku 1997 v Troubkách

„Přírodní katastrofa mimořádného rozsahu, která postihla v červenci 1997 velké území Moravy a Slezska. Povodeň byla zatěžkávací zkouškou nejen pro státní organizace a složky záchranného systému, ale také pro Charitu. Arcidiecézní charita Olomouc okamžitě vytvořila krizový štáb a organizovala pomoc, farní a oblastní Charity na zaplaveném území poskytovaly nepřetržitě nejen své služby, ale zapojily se ihned i do pomoci evakuovaným, rozvozu humanitární pomoci a brigád na odstraňování následků. Z charitního konta Povodeň byla poté poskytována pomoc rodinám a obcím až do konce roku 1999.“ (<http://povodne.charita.cz/1997/>)

Ačkoli byla povodeň katastrofou mimořádného rozsahu, tehdy Česká katolická charita byla schopna reagovat okamžitě a již v prvních dnech organizovala spontánně pomoc především díky rozvinuté struktuře všech vlastních složek, myšleno i ACHO. Bývalý ředitel ACHO shrnuje situaci z roku 1997 následovně: *„Povodně v roce 1997 byly bezesporu překvapivou událostí, před tím se sice hovořilo o globálních efektech, ale to nás tehdy mijelo, s tímto jsme se na našem území ještě nesetkali, stalo se to z ničeho nic, na místě, kde to nikdo nečekal, ale strhla se mezi lidmi obrovská solidarita.“*

Výpovědi respondentů se shodovaly v tom, že ACHO zareagovala naprosto profesionálně, ačkoli v té době neexistovaly žádné manuály, žádná psaná pravidla jak při podobných situacích postupovat a organizace neměla definovány standardizované postupy. Ale jak vyplývá například z výpovědi pana Borika, bývalého povodňového asistenta, který se vyjádřil v tomto směru takto: *„Sice jsme neměli žádný manuál, ale prakticky to fungovalo tak, jak to funguje dnes, fungovalo to naprosto perfektně. Spontánně se zřídila krizová linka, měli jsme psychologa, protože lidé byli velice*

frustrování, také jsme zřídili humanitární sklad, který funguje dodnes, lidé tam posílali oblečení, nábytek, elektrospotřebiče, dokonce i lidé ze zahraničí. Nebyla nouze o věci, věci spíš přebývaly.“ Lidé, ačkoli byli nuceni jednat v situaci, kterou neznali, dokázali zaktivizovat své síly a spolupráce fungovala na vysoké úrovni.

Pomoc ze strany ACHO se v té době začala krystalizovat a pomalu systematizovat do fází, které přetrvávají do současnosti. V té době se v podstatě vynořily čtyři nepsané fáze, a to: *potravinová pomoc*, která zahrnovala samozřejmě i dodávky vody, dále pomoc *materiální*, ve které bylo realizováno zejména zajišťování rodin chybějícími elektrospotřebiči, rozdávaly se balíčky s nádobím, talíři a dalšími nejnnutnějšími předměty denní potřeby. V neposlední řadě se začala zprostředkovávat i *finanční pomoc*, kdy ACHO rozdávala potřebným rodinám finanční prostředky pro obnovu bydlení a *psychologická či duchovní pomoc*, protože pracovníci ACHO pomáhali lidem i po duchovní stránce. Organizace se z povodní poučila a paradoxně ji to posunulo o několik stupňů výše. Počínání organizace široká veřejnost hodnotila velice pozitivně, což dokládají i výpovědi respondentů. Jako příklad uvádím výpověď jednoho z respondentů: *„Když potom začaly chodit kontroly z EU a zjišťovaly, jak jsme lidem pomáhali, byli překvapeni, jak to všechno dobře fungovalo. Později, když docházelo k záplavám i v jiných zemích, byli jsme najednou odborníky, protože jsme to prožili, byli jsme u toho, takže jsme předávali organizacím know-how, zkušenosti a snažili jsme se zase pomáhat jim.“*

Fungování výše zmíněných fází pomoci dokládá i Zpráva o pomoci bližním rok po povodni, kterou vypracovala Česká katolická charita v roce 1998. Podle zprávy se prvotní pomoc soustředila na distribuci základních potravin a pečiva, pitné balené vody, hygienické potřeby a dále právě na různé předměty potřeby, jako jsou svíčky, vařiče, deky, základní nářadí, oblečení, apod. Využívalo se taktéž již existujících charitních zařízení, která fungovala v zasažených místech a využívalo se jejich služeb a základní péče. (1998, str. 14)

Neopomenutelný podíl na celém procesu měly partnerské zahraniční organizace, které ve velké míře přispívaly na pomoc a posílaly obrovské obnosy peněz. I na našem území se projevovala nebývalá solidarita, byly zprostředkovány veřejné sbírky, sbírky v kostelích, o kterých dále pojednávají následující výpovědi: *„Začalo se téměř okamžitě se sbírkami v kostelích, během jedné neděle se vybralo přes 67mil.*

korun. Charita disponovala v tu chvíli neskutečným obnosem peněz, dali jsme do toho i všechny naše peníze, bylo to riskantní, ale situace si to vyžadovala.“ (Jiří Borík, bývalý povodňový asistent)

„Oslovovali jsme partnerské organizace v zahraničí, dávaly nám peníze na režijní náklady, na platy a celkový provoz. Němci nám dali víc jak 110mil. korun, i Hongkong nás v té době podržel. Švýcaři nám první chtěli poslat vagón rejže, mysleli si, že tady v česku nemáme co jíst... Jenže, dary se neodmítají že. Tak jsme je sem pozvali, když tu situaci viděli, chytli se za hlavu a nakonec se za ty peníze nakoupily ledničky, sporáky a pračky.“ (Jindřich Suchánek, bývalý ředitel ACHO)

Každý týden probíhaly schůzky povodňových asistentů, v Olomouci byl jeden hlavní koordinátor a diskutovalo se o jednotlivých problémech, postupech a vzájemné spolupráci.

Pomoc při mimořádných situacích ze strany ACHO byla již v roce 1997 bezesporu na dobré úrovni. Organizace dokázala spontánně a adekvátně reagovat na potřeby postižených obyvatel i spolupracovat s ostatními pomáhajícími subjekty, ačkoli to nebylo nijak systémově ukotveno. V celém procesu se však identifikovala také slabší místa, a to zejména v oblasti politické podpory, přebytků v určitých sektorech pomoci a podcenění prvotní informace o hrozícím nebezpečí ze strany obcí.

Dva respondenti se shodli na faktu, že prvotní informace o potenciální hrozbě záplav byla ze strany řady obcí podceněna. Před samotnou povodní se konala konference na státní úrovni, kdy pověřené osoby informovaly o potenciální hrozbě ohrožené obce a upozornily na jejich možné ohrožení. Jeden z respondentů uvádí: *„Obce to těžce podcenily, nevěřily, že by se tu mohlo něco takového stát. Je to celkem pochopitelné, protože dřív tu nic takového nebylo, byla to vlastně první povodeň tak velkého rozsahu na našem území. V Troubkách popadalo víc jak 400 domů, lidé se stali bezdomovci.“* Druhý respondent také uznal jisté pochybení ze strany obce, ale mluvil shovívavěji: *„Nemůžeme obci vyčítat, že se to stalo a říkat, že mohli zareagovat dřív, házet vinu na ně. V té době to bylo něco tak nečekaného, nepopsatelného, vymáchali jsme se v tom všichni. Důležité je, že jsme se z toho poučili.“*

Dále respondenti uvedli, že se potýkali s problémy politického charakteru, a že spolupráce v některých ohledech nefungovala. Dále se však podrobněji nevyjádřili.

V neposlední řadě se tvořily přebytky, zejména co se týče ošacení a elektrospotřebičů. Lidé nosili oblečení, většinou oblečení nošené a to postižení obyvatelé často odmítali. Tvořily se výrazné přebytky, takže se několik stovek tun oblečení spálilo. Již ne v takové míře, ale množily se také vysloužilé elektrospotřebiče.

Posledním aspektem, který lze považovat za negativní, byla občasná závist mezi lidmi, kterým byla pomoc poskytována. Zde jsem se setkala s rozdílnými tvrzeními ze strany respondentů, kdy se jeden k závisti mezi zasaženými lidmi vyjádřil takto: *„Vnímám jsem dost negativně, že si lidé záviděli, setkal jsem se s tím, že si záviděli jeden talíř navíc. Také jsem se setkal s tím, že se lidé snažili hledat viníka celých povodní, často to házeli na starostu, ale to se děje asi vždycky.“* Další z respondentů se k této problematice vyjádřil pozitivněji, a podle jeho názoru na to, jak obrovský objem pomoci se v zasaženém místě poskytoval, se skoro s tímto fenoménem nesetkal.

7.2 Změny, systematizace pomoci ACHO po roce 1997 po současnost

Povodně měly zajímavý efekt v tom, že lidská solidarita a spolupráce vedla k investicím, zpravila se infrastruktura, sítě, bydlení, průmysl a tomuto následnému rozvoji prostředí se začalo říkat rozvojová pomoc.

V návaznosti na celou situaci se v roce 1999 začalo pracovat na projektu Tříkrálové sbírky, který byl následně v roce 2000 spuštěn. Nutno podotknout, že se zde začalo také uvažovat o publicitě Charity jako celku. V té době vznikly v rámci Tříkrálové sbírky dva návrhy, jejichž realizací se mělo přispět ke zvýšení finanční prostředků organizace. Bývalý ředitel ACHO, pan Suchánek, popisuje tyto nápady, které spontánně po roce 1999 vznikly následovně: *„Prvním z nich bylo, že půjdeme koledovat přímo do domácností, protože bychom se dostali do přímého kontaktu s lidmi. Tehdy ještě nebyla konta, takže jsme vytvořili složenkou, skládací, s obrázkem a poděkováním, bohužel se od toho upustilo. Druhý nápad vycházel z toho, že jsme od začátku počítali s tím, že po nějakém čase dáme lidem vědět, jak se s penězi nebo dary naložilo, třeba do novin. Dali jsme do novin vyúčtování Tříkrálové sbírky.“* Začalo se tedy hovořit o tom, že pomoc musí být transparentní, a že je potřeba informovat všechny zainteresované subjekty.

Důležité počiny se děly taktéž v oblasti dobrovolnictví. V devadesátých letech se ještě nemluvilo o dobrovolnictví jako takovém. Lidé dobrovolně pomáhali při povodních, ale nekoordinovaně a ACHO neměla s dobrovolníky žádné smlouvy či interní pravidla. Po roce 2000 se situace v této oblasti začínala měnit a dobrovolníci se začali objevovat v zákoně č. 359/1999 Sb., v platném znění, o sociálně-právní ochraně dětí (dále SPOD), kde byly již nějaké povinnosti vymezeny, ale jednalo se zatím pouze o povinnosti, vztahující se k SPOD. Prvním právním předpisem upravujícím statut dobrovolníka byl v České republice zákon č. 198/2002, o dobrovolnické službě. Nyní má ACHO vybudovanou síť dobrovolníků, kteří s organizací spolupracují na základě smlouvy.

Začalo se také hovořit o systematizaci pomoci za mimořádných událostí. Ačkoli od povodní v roce 1997 uběhla spousta let, ACHO dodnes nemá psaný manuál či standardy pro postup při povodních. Od roku 1997 organizace pomáhala při mnoha dalších povodních, ale podle slov současného koordinátora humanitárního oddělení, se pomoc vždy poskytovala na základě jakýchsi smluvně domluvených pravidel. Při poskytování pomoci pracovníci čerpali zejména z dobré praxe, tedy ze svých zkušeností. K této tematice se vyjádřil pan Zamazal následovně: *„To víte, že se o nějakých standardech diskutovalo, ale otázkou je, jak moc se dá pomoc při povodních standardizovat. Každá mimořádka je jiná a vždycky jsme postupovali podle nějakých smluvně daných pravidel. Hlavně jsme čerpali ze zkušeností, které jsme si vzájemně předávaly, to je základ. Ale teď, teď se na nějakým tom manuálu pracuje, ale to se zatím vyvíjí...“* ACHO tedy v současné době pracuje na realizaci psaného manuálu. Nový projekt je dále popsán v nadcházející kapitole.

7.3 Současné a budoucí strategie pomoci ACHO

Současné a zejména budoucí strategie ACHO jsou hlavní částí empirického šetření. Poukazují na oblasti, na které ACHO v současné době zaměřuje svou pomoc a kde se vyskytuje prostor pro další vylepšování pomoci a služeb při mimořádných událostech. V první části tohoto oddílu je výčet služeb a pomoci, kterou je organizace nyní schopna poskytnout lidem, které by zasáhla potenciální povodeň. V další části jsou identifikovány oblasti a projekty, na kterých organizace v současnosti pracuje, a které budou realizovány do budoucna. Dále jsou

identifikována místa, kde pracovníci vidí další potenciál, tedy na čem by se případně dalo ještě stavět.

7.3.1 Současná pomoc/služby nabízené lidem postiženým povodněmi

Při povodních Arcidiecézní Charita Olomouc nabízí zasaženým lidem následující služby a pomoc. Jedná se o základní poradenství a sociální šetření, na základě kterého se zjišťují potřeby a podávají se informace, které pomáhají při orientaci. Další je materiální pomoc, při které poskytují lidem tekutiny, základní potraviny, oděvy a vysoušecí techniku. Organizace poskytuje lidem také fyzickou pomoc při odklizení škod způsobených živelnou pohromou. Dále se zaměřuje na poskytování psychologické první pomoci a duchovní pomoci. Zajišťuje lidem stravu, ubytování i logistické práce. Převládá jak osoby, tak i materiál. V neposlední řadě je ACHO schopna zprostředkovat lidem návazné služby, odbornou pomoc a v případě potřeby i pomoc finanční.

Co se týče financování služeb, současný koordinátor humanitárního oddělení ACHO, pan Zamazal, popisuje 3 hlavní zdroje:

1. Sbírký a pomoc od zahraničních partnerů (zejména Německo a Rakousko)
2. Granty Ministerstva vnitra
3. Vlastní zdroje – Tříkrálová sbírka

Dále dodává: *„Největší obnos peněz jde z prvního zdroje, tedy od zahraničních partnerů a ze sbírek. Co se týče grantů od státu, v porovnání se sbírkami je to skoro nic. Pak samozřejmě co si kdo vyfundraisuje.“*

ACHO se snaží propojovat služby i ostatních Charit a staví na připravenosti. Jak říká dále pan Zamazal: *„Makáme i v době „míru“ kdy se zdánlivě nic neděje. Nesedíme a nehoupeme nohama, pracujeme na přípravě, spolupracujeme s dalšími subjekty, předáváme si informace, školíme se. Zaměřujeme se taky na DRR², protože proč o tom mluvit jen v podmínkách rozvojových zemí? Vždyť mi tu taky máme povodně a čím dál častěji. Když budeme připraveni, můžeme potenciální rizika líp snižovat.“* ACHO se také snaží uplatňovat princip subsidiarity, tedy tlačít zodpovědnost na

² Disaster risk reduction, neboli snižování nebezpečí katastrof. Cílem DRR je snížit škody způsobené přírodními riziky, jako jsou zemětřesení, povodně, sucha a cyklóny, a to prostřednictvím etiky prevence. (<http://www.unisdr.org/who-we-are/what-is-drr>)

diecézní úroveň. Organizace nechce být v pozici, kdy bude diecézím nařizovat, co mají dělat, ale chce dosáhnout stavu, kdy každý bude přesně vědět, jaké jsou jeho kompetence a kde jeho kompetence končí. ACHO dále zprostředkovává školení svým zaměstnancům. Aktuálně zejména školení v rámci HZS, kdy se jedná o psychologickou první pomoc v rámci dvoudenního semináře.

7.3.2 Nové projekty realizované za účelem zvyšování efektivity pomoci ACHO

Již v předchozím oddíle bylo zmíněno, že ACHO pracuje na připravenosti a jejím zlepšování. Na tento bod v současné době organizace zaměřuje svou pozornost a pracuje na projektu „DCV“ – budování kapacit a vzdělávání pracovníků, který je detailně popsán níže. Organizace se však věnuje více oblastem, které jsou taktéž předmětem následující empirické části. V současnosti se diskutuje zejména koordinace na úrovni diecézí, v oblasti řízení koordinace a managementu. Ze začátku stručně definuji, o jakých projektech, plánech či pouze návrzích ze strany pracovníků ACHO, budu pojednávat v této části práce:

- Projekt „DCV“ – kontinuální zvyšování a zlepšování připravenosti Charity na mimořádné události - budování kapacit
- Parcelování území
- Zlepšování mediálního obrazu organizace
- Důraz na mladou generaci

Projekt „DCV“ - budování kapacit

Od roku 2009 pracuje ACHO na metodice tzv. charitního systému včasné reakce (dále SVR). V rámci projektu SVR identifikují arcidiecézní Charity na svém území možné, reálné a dostupné zdroje (materiální, lidské a finanční) k řešení mimořádných událostí. Dále vypracují nabídku, neboli seznam pomoci, kterou jsou schopny zabezpečit na jejich úrovni a zpracují postup, podle kterého se při mimořádných událostech řídí. Z uvedeného tedy vyplývá, že se nejedná pouze o koordinovanou či nekoordinovanou pomoc ihned po události, nebo několik týdnů po ní, ale vyžaduje to celkově aktivní přístup i v době „míru“, v době kdy se nic neděje.

Koordinátor humanitárního oddělení k tomuto konceptu dále říká: „V červnu 2013 se ukázalo, že práce, kterou do vytváření projektu SVR vložily čtyři arci/diecézní Charity v minulých letech, se vyplatila. To, že se ustavili koordinátoři na diecézní

úrovni, oslovili se místní, lokální charity s nabídkou, aby se staly součástí SVR, vypracovali se základní postupy a vydali příručky Charitám, tak to hodně pomohlo při červnových povodních situaci líp zvládnout.“

Úspěch SVR dal impulz k tomu, aby se v započaté práci pokračovalo i nadále. Dále se nabízí účast dalším Charitám, aby se s nimi mohlo sdílet již vytvořené a cílem je společně zlepšovat SVR tak, aby z toho vznikl jednoduchý, funkční systém, který bude aplikovatelný a jednotný pro všechny arcidiocézní Charity. K realizaci tohoto cíle má přispět právě projekt „DCV“, neboli budování kapacit. Koordinátor humanitárního oddělení jej dále popisuje následovně: *„Neříkáme, že bychom charitní systém včasné reakce dále nezlepšovali a nesdíleli bez DCV, ale právě díky tomuto projektu můžeme celý proces zrychlit. Nejde tu primárně o školení, to je jen prostředek hlavně k tomu, aby každý věděl, co má dělat, za co zodpovídá, co kdo na jaké úrovni nabízí.“* V souvislosti s tímto projektem se diskutuje i vydání psaného manuálu, který by definoval postupy při mimořádných událostech. Manuál by se měl držet současného trendu, tedy přidělovat konkrétní kompetence, konkrétním diecézím. Ve výsledku by měl být manuál nápomocen při lepší koordinovanosti všech Charit, na všech úrovních.

Projekt se zaměřuje na přípravu organizací na mimořádné události a dává Charitám na všech úrovních příležitost zapojit se do projektu, identifikovat své možnosti, zdroje, vytvořit nabídku, oslovit zájemce, umožnit jim účast na školeních a workshopech. *„Tuhle část z nás nikdo neudělá ani si ji nekoupíme, vždycky to budou naši pracovníci, kteří k těm lidem půjdou, budou jim naslouchat, přinášet materiální pomoc, pomáhat s úklidem a sdílet utrpení.“* (Koordinátor humanitárního oddělení)

Parcelování území

Na začátek bych ráda upozornila, že tzv. parcelování území je v současné době pouze diskutováno na úrovni neziskových organizací, které v terénu s ACHO působí na území České republiky. Cílem těchto diskuzí je přijít s efektivním řešením těch situací, kdy v určitém území dochází buď k dublování pomoci, nebo k nepokrytí dané potřeby při mimořádných událostech.

V tomto ohledu se diskutuje více přístupů, jak by se k dané problematice dalo přistupovat. *„První z nich je vytvoření jakési centralizované agentury, která by*

zjednodušila koordinaci tým, že by se organizace nemusely ptát, kdo jaký úkol splní, zda to někdo splní, jestli to mám udělat já, nebo to udělají jiní, jestli tam vůbec někdo dojel a působila by tedy jako koordinační orgán, který by podával aktivním organizacím v terénu informace. Prostě by bylo potřeba se domluvit.“ (Zamazal)

Dalším návrhem je tzv. *rozparcelování jednotlivých území*. Myšlenka spočívá v tom, že pokud se organizace nedokážou dohodnout, kdo bude za co zodpovědný, půjde se cestou dělby území. Tento přístup má však mnohé nedostatky, které popisuje koordinátor humanitárního úseku následovně: *„Jo, je tu snaha a jde se cestou parcelování území, jenže jsme zjistili, že to není tak jednoduchý, protože se musíme zaměřit hlavně na člověka. Jak to bude reálně fungovat? Tady bude Charita, tady Červený kříž, tady Adra, a když vstoupím na území, protože člověk bude potřebovat mou pomoc, tak mi řeknou, hele ty tu nemáš co dělat? A co když zase já nebudu nabízet službu, kterou by lidé na mém území potřebovali... Lidé už jsou na nás zvyklí, vědí, že ty služby poskytuješ, nelze lidem zakázat a říct jim, tady pracuje Adra, to není v mé kompetenci.“*

Kolem parcelování území se vedou široké diskuze. Na základě zkušeností pracovníků a dobré praxe se pracovníci snaží hledat adekvátní a efektivní cesty. Jednou z nich je dále návrh, že by se pomoc při mimořádných událostech rozdělovala podle sektorů. Myšlenku rozdělit si pomoc podle sektorů popisuje pan Zamazal takto: *„Vycházeli jsme zase z toho parcelování a snažili jsme se více zaměřit na člověka a jeho potřeby, tak jsme si řekli co to teda zkusit cestou sektorování? Charita je dobrá v sociálním šetření, vy v oblasti financí, vy v koordinaci. Teoreticky dobrý, ale někdo by se mohl cítit ukřivděně, když má větší kapacity i v jiných oblastech. Na nadnárodních úrovních se pořád baví o dokonalosti, otázka pro mě je, jak dalece jsme schopni pomáhat dokonale?“*

Média

Oblast médií, mediálního obrazu organizace či spolupráce s mediálními subjekty, nespadá do žádného ze současných projektů jako takových, ale o tématu prezentování Charity ČR na veřejnosti se diskutuje. Organizace jako celek příliš v médiích nefiguruje a jak vyplývá z výpovědí respondentů, jedná se o jednu z největších slabin Charity. Tvrzení dokládá například vyjádření bývalého ředitele ACHO, pana Suchánka: *„Žijeme v mediálním světě a strašnou chybou Charity je, že*

má velice slabé PR³, nedostatek peněz na dobré mediální odborníky. Pracovníci většinou odejdou do novin nebo do televize, protože jim logicky nabízejí víc peněz. Je pravdou, že Charita chce prezentovat svoje fungování činy, ale publicitě by se úplně vyhýbat neměla.“

S názorem bývalého ředitele ACHO koresponduje i názor současného koordinátora humanitárního oddělení a dokládá, že s publicitou organizace stále bojuje. Dodává: *„Média jsou sedmá velmoc, my se snažíme spolupracovat, ale v tomhle nás ostatní organizace válčují. S Charitou se moc rozhovory nedělají, neumí tyto odborníky nabídnout, prodat, ale čím je to chyba? Není nám vlastní se vtírat a nabízet. Celou dobu své existence s tím Charita zápasí. Máme sice tiskové oddělení, ale je tam strašná fluktuace lidí. Teď tam je nově pán, uvidíme, lidi z tama odcházejí za lepším místem.“*

Důležitost spolupráce neziskových organizací s médii dokládá i Vymětal (2009, str. 42, 43), který píše, že spolupráce s médii je v průběhu mimořádné situace velmi důležitým aspektem, který sehrává roli při řešení následků mimořádných událostí a také v přípravě obyvatel. Organizace a zejména jejich tisková či PR oddělení by měli budovat spolupráci již před vznikem mimořádné události. Redakce vyhledávají příběhy, které zvyšují sledovanost a zisk, protože oslovují velké masy lidí.

Co se týče krizových situací, média mohou být nápomocna v následujících oblastech: informují obyvatele o rizicích a postupech, rychle oslovují hlavní cílové skupiny, zklidňují pobouření, strach, posilují vzájemnou pomoc, svépomoc i solidaritu, vyvracejí nepravdivé informace, mohou získávat informace využitelné pro rozhodování pracovníků krizového řízení, posilují žádoucí chování a v neposlední řadě oslovují dárce prostředků a pomoci.

Z výpovědí respondentů je zřejmé, že v prezentaci organizace na veřejnosti a ve spolupráci s médii, má ACHO značné rezervy a tedy zde identifikuji prostor pro rozvoj. Zlepšení mediálního obrazu organizace by zvyšovalo šance na získávání finančních prostředků od veřejnosti.

³ PR, neboli Public relations, je záměrné, plánované a dlouhodobé úsilí vytvářet a podporovat vzájemné pochopení a soulad mezi organizacemi a jejich veřejností. (<http://www.lspr.cz/cz/index.php?page=o-public-relations/co-je-pr>)

Jednou z cest ke zlepšení mediální obrazu je podle bývalého ředitele ACHO vyčlenění peněz přímo na PR aktivity. Nevyužitý potenciál dále spatřuje např. v dokumentární i knižní činnosti. Diskutuje se o tom, že by Charita měla v rámci televize Noe svůj pořad, ve kterém by informovala o tom, jak organizace pomáhá lidem. Konkrétněji plán popisuje následovně: *„Plánuje se, že by vznikl pořad „Charita online“, kam by v rámci vysílání mohli lidi volat, ptát se jak pomáháme, nebo kdyby měli nějaký problém, chtěli cokoli vědět. Celý by to bylo anonymní, mohli bychom jim poskytovat kontakt na pomoc, organizace, vysílat to třeba v noci v přímém přenosu. Měli bychom tam svého člověka, pravdivého, autentického charitáka, ale celý je to myšlenka, samozřejmě je tu otázka dopadu. Nicméně, chce to něco nového, kreativního a s tím může přijít kdokoli.“*

Důraz na mladou generaci

Organizace se snaží prostřednictvím přednášek, seminářů či workshopů vtahovat do problematiky i mladou generaci. Příkladem mohou být například přednášky realizované studenty Caritas – Vyšší odborné školy sociální v Olomouci, kteří jezdí po základních školách a seznamují skrze zážitky a zkušenosti ze zahraničních praxí mladé lidi s činností organizace. Pan Suchánek říká: *„Je sice fakt, že jsou to třeba ještě děcka, jenže až budou velcí, třeba si na to povídání vzpomenou a řeknou si, jak to bylo zajímavý, to povídání tehdy od té slečny. Mohou se na základě toho rozhodnout, že nám přispějí, nebo že začnou dobrovolničit.“*

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že organizace má snahu zlepšovat svůj mediální obraz a stejně tak si je vědoma výhod, které by ji efektivnější spolupráce s médii mohla poskytnout.

7.4 Diskuze

Pro nalezení odpovědi na zvolenou výzkumnou otázku: *„Jakou pomoc/služby v současnosti Arcidiecézní Charita Olomouc nabízí lidem zasaženým povodněmi a pracuje organizace kontinuálně na zefektivňování pomoci/služeb určených lidem postiženým povodněmi? Pokud ano, jaké jsou aktuální strategie a cesty, vedoucí k zefektivnění,“* bylo stěžejní vymezit si oblasti, ve kterých se bude výzkumné šetření pohybovat. Na základě výzkumné otázky jsem definovala oblasti, kterými jsem se následně zabývala a sepsala jsem je do dalších, dílčích cílů, které mi pomohly

dosáhnout hlavního cíle. Hlavní cílem výzkumné práce bylo: „*popsat, jaké ACHO nabízí v současnosti služby/pomoc lidem zasaženým povodněmi, zejména se zaměřit na přesah do budoucna a zjistit, jaké organizace aktuálně podniká kroky k zefektivňování stávajících strategií a projektů. Ve výzkumné části je taktéž popsáno, zda organizace vnímá v současných strategiích rezervy či chyby, a zda i s těmito aspekty pracuje.*“

Prvním dílčím cílem bylo popsát jak ACHO pomáhala při povodních v roce 1997 v obci Troubky a zjistit, zda byla pomoc ze strany organizace efektivní a jestli se v pomoci objevovala i slabá místa, popřípadě jaká. Troubky se staly mediálním obrazem povodní z roku 1997 vzhledem k závažnosti dopadů, z toho důvodu jsem se rozhodla popsát pomoc a služby organizace právě na těchto konkrétních povodních, na kterých se pomoc/služby poskytované ze strany ACHO plně ukázaly.

Ukázalo se, že prvotní informace o možném ohrožení obce Troubky povodní, byla ze strany obce podceněna. K podcenění informace došlo zejména proto, že nikdo netušil a nevěřil, že by se na našem území mohla stát takto ničivá přírodní katastrofa. Nicméně, ACHO zareagovala okamžitě a okamžitě do postiženého místa začala posílat svou pomoc, přestože v té době neexistovaly žádné manuály či standardy, jak v podobných situacích postupovat. Veškerá pomoc se realizovala na základě lidského uvážení. Z postupů, které ACHO volila, se vykrystalizovaly oblasti pomoci, jež používá organizace do dnes. Jsou to oblasti jako potravinová pomoc, materiální pomoc, finanční a psychologická pomoc. ACHO v té době využila veškerý svůj potenciál, jak lidský, tak finanční, aby mohla pomoc poskytovat. Největším dílem se na finanční pomoci podílely zahraniční partnerské organizace.

Ačkoli je pomoc ze strany organizace v roce 1997 hodnocena velmi pozitivně, objevila se i slabá místa. Respondenti uváděli jako negativní aspekty zejména pozdní reakci na přicházející nebezpečí povodní ze strany obcí. Dalším identifikovaným slabším místem byly přebytky v oblasti materiální pomoci, zejména přebytky oblečení a v menší míře vysloužilé elektroniky. Dále se setkávali respondenti se závistí mezi postiženými lidmi, kdy bylo obtížné v této mimořádné situaci bedlivě rozlišovat, kdo byl povodní postižen více a kdo naopak méně. Jeden z respondentů také uvedl, že docházelo k dublování pomoci i s jinými neziskovými organizacemi a

subjekty, působící v zasaženém místě. Na koordinaci s ostatními pomáhajícími subjekty se však stále kontinuálně pracuje, což je popsáno dále.

Druhým dílčím cílem bylo popsat, jak se organizace vyvíjela po intervenci při povodních z roku 1997. Ukázalo se, že tato událost organizaci paradoxně velmi posílila, a že vedla ke zkvalitnění služeb. ACHO měla možnost se na pomoci při povodních mnohé naučit a právě tato událost ji posunula o několik stupňů výše. Ve spolupráci s odbornou veřejností, školami a univerzitami začala pracovat na manuálech a příručkách, které měly pomoc při mimořádných událostech systematizovat. Z výpovědi pana Zamazala jsem se však dozvěděla, že ačkoli od povodně z roku 1997 uběhlo poměrně dost času, při dalších povodních pomoc ACHO (v roce 2002, 2006 a dalších) probíhala pouze na základě nepsaných, smluvně daných pravidlech. Zejména organizace čerpala z minulých zkušeností.

V návaznosti na povodeň ACHO začala pracovat na novém projektu tzv. Tříkrálové sbírce, který byl reakcí na povodeň. Cílem bylo získat finanční prostředky pro další potenciální mimořádné události. Tříkrálová sbírka byla spuštěna v roce 2000 a funguje do současnosti. Při povodních v roce 1997 pomáhali lidé i dobrovolně, ti však ještě nebyli právně ukotveni jako dobrovolníci a organizace s nimi tedy neměla vytvořené smlouvy, šlo o nekoordinovanou pomoc. Po povodních se začala systematizovat i dobrovolnická pomoc a začalo se diskutovat o této tematice. Zákony, které začaly upravovat dobrovolnickou činnost, však vešly v platnost až ve dvacátých letech. V současnosti má ACHO své dobrovolníky, kteří s organizací spolupracují na základě smlouvy podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a jsou schopni být při mimořádné události nápomocni.

Poslední dílčí cíl se zaměřuje na současné služby a pomoc, kterou je ACHO schopna poskytnout lidem zasaženým povodněmi. Hlavní částí je identifikace a popis nových strategií a projektů, na kterých organizace aktuálně pracuje, a které by do budoucna chtěla realizovat. Jedná se zejména o nový projekt „DCV“, na kterém se pracuje od roku 2009 a jehož cílem je budování kapacit za pomoci vzdělávání pracovníků. ACHO pracuje na metodice tzv. charitního systému včasné reakce, v rámci kterého arcidiecézní Charity identifikují na svém území dostupné zdroje (materiální, finanční i lidské) k řešení mimořádných událostí a vypracují seznam pomoci, jež jsou schopny zabezpečit na své úrovni. Veškeré současné úvahy a koncepce vedou ke

zlepšování budoucí připravenosti na potenciální mimořádné události. Organizace zastává názor, že i v době „míru“, tedy v období, kdy se zdánlivě nic neděje, je nutné soustavně pracovat na zefektivňování služeb. Organizace diskutuje pomoc zejména na úrovni diecézí, aby každá organizace znala své kompetence a věděla, co může poskytnout. Tento proces by měl vést k lepší koordinaci při mimořádných událostech. Výstupem tohoto projektu by měl být také psaný manuál, který bude jednotlivým diecézím definovat jejich kompetence a usnadňovat tak spolupráci na jednotlivých úrovních.

Na úrovni nevládních organizací se dále diskutuje koordinovanost postupu při mimořádných událostech. Jednají o způsobech jak koordinovat svou pomoc, aby se zabránilo dublování pomoci či neposkytnutí pomoci tam, kde je potřebná. Na základě jednání organizací se začínají krystalizovat tři přístupy možného řešení. Jedním z nich je *parcelování území*, což by znamenalo, že každá organizace bude mít předem určené území, kde bude potenciální pomoc realizovat. Dalším návrhem je tzv. *sektorové dělení*, kdy by se pomoc realizovala podle sektorů pomoci, tedy jedna organizace by poskytovala například potravinovou pomoc, druhá vysoušeče atp. Posledním návrhem je *vytvoření centrální agentury*, jež by koordinovala pomoc pomáhajících organizací z jednoho místa. Nutno podotknout, že ohledně výše uvedených postupů se vedou široké diskuze, protože sebou nesou značné nesnáze v realizaci.

Další oblast, na které se snaží ACHO pracovat, je mediální obraz organizace a spolupráce s médii. Z rozhovorů s respondenty je zřejmé, že organizace má značné rezervy v této oblasti již od svých počátků, a že prozatím nebyla schopna se v mediálním světě prosadit. Řeší otázku financování PR pracovníka v organizaci, protože v současné době z této pozice zaměstnanci odcházejí za lépe placenou práci a potýkají se s velmi vysokou fluktuací. Na zlepšení komunikace s médii se však snaží pracovat, s veřejností komunikuje například skrze sociální síť Facebook a o své činnosti informuje veřejnost webovými stránkami. Projednává se návrh, že by ACHO realizovala přímé vysílání v televizi Noe, kde by měla program „Charita online“, jehož cílem by bylo informovat širokou veřejnost o pomoci a o službách, které organizace nabízí. Touto cestou by lidem poskytovala i přímou pomoc formou rad či předávání informací, nebo by je přímo odkázala na instituce, které by jim s jejich problémem pomohly.

ACHO se také snaží působit na mladou generaci, protože v ní vidí potenciál naší společnosti. Spolu se studenty Caritas – Vyšší odborné školy sociální v Olomouci, realizují přednášky a workshopy pro mladé lidi, kterým předávají zkušenosti a informace o zahraničních praxích. Touto cestou nenásilně mladou generaci informují o své činnosti a pomoci.

7.5 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké nabízí aktuálně Arcidiecézní Charita Olomouc služby lidem zasaženým povodněmi, se zaměřením na budoucí aktivity. Výstupem výzkumné části jsou především nové strategie a projekty, na kterých v současné době organizace pracuje za účelem zvyšování připravenosti. Ve výsledcích kvalitativního šetření sledávám naplnění definovaného cíle. Kvalitativní šetření mi poskytlo zajímavé a aktuální informace jak o současné pomoci při povodních ze strany Arcidiecézní Charity Olomouc, tak o budoucích strategiích organizace.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a empirické. V první, tedy teoretické části, jsem z dostupných zdrojů vymezila pojem pohroma a dále jsem se zaměřila na živelní pohromy, konkrétně na povodně. O povodních je dále psáno v souvislosti s povodňovými opatřeními a je zde popsáno, jak se při povodních postupuje v rámci České republiky, které subjekty jsou do postupu zainteresovány a jaké jsou jejich kompetence. Další kapitoly jsou zaměřeny na pomoc ze strany humanitárních a charitativních organizací při povodních.

V empirické části jsem hledala odpověď na výzkumnou otázku: „*Jakou pomoc/služby v současnosti Arcidiecézní Charita Olomouc nabízí lidem zasaženým povodněmi? Pracuje organizace kontinuálně na zefektivňování pomoci/služeb určených lidem postiženým povodněmi? Pokud ano, jaké jsou aktuální strategie a cesty, vedoucí k zefektivnění služeb?*“ Byly definovány tři cíle výzkumné části, na základě kterých jsou definovány jednotlivé oblasti, které byly popsány v kapitole *Výsledky empirického šetření*. Oblasti se zabývají službami, které poskytuje Arcidiecézní Charita Olomouc lidem zasaženým povodněmi. Výchozím bodem jsou povodně z roku 1997, které dostaly ACHO do širšího povědomí veřejnosti a

posunuly organizaci kvalitativně o několik stupňů výše. Výstupem jsou pak nové strategie a projekty, které chce organizace realizovat do budoucna.

Kapitola *Diskuze* shrnuje výsledky kvalitativního šetření, podává zároveň i odpověď na výzkumnou otázku a odpovídá na hlavní cíl bakalářské práce. Na základě výše uvedených poznatků a závěrů lze tvrdit, že Arcidiecézní Charita Olomouc poskytuje lidem postiženým povodněmi kvalitní služby a na zkvalitňování pomoci při mimořádných událostech kontinuálně pracuje. Je si vědoma, že každá mimořádná událost sebou nese nová rizika. Proto diskutují koordinovanost všech složek a subjektů a především připravenost pro další možné mimořádné události. Usiluje o budování kapacit na diecézní úrovni a snaží se dosáhnout stavu, kdy každá diecéze a každá charita bude přesně vědět, jaké jsou její kompetence při řešení mimořádných událostí. ACHO také diskutuje koordinovanost na úrovni pomáhajících nevládních organizací, se kterými se setkává při mimořádných událostech v terénu. Usilují o to, aby v co nejvyšší míře reagovaly na opravdové potřeby zasažených lidí. Snaží se také působit na širokou veřejnost. Získané informace dále referují o tom, že organizace není schopna využívat výhod, které by jí mohla poskytnout efektivnější spolupráce s mediálními subjekty. Tento fakt sama vnímá negativně, na čemž se shodli všichni respondenti. V této oblasti spatřují velký potenciál pro rozvoj.

Hlavní přínos této práce vidím zejména v tom, že na ní lze reflektovat neustálou snahu o zefektivňování služeb ze strany organizace. Tyto závěry by mohly být nápomocny při oslovování potenciálních donorů či dárců, kteří by na základě těchto zjištění věděli, že jejich finanční prostředky budou směřovat do organizace, jejíž služby opravdu reagují na potřeby lidí v nouzi. Charita má vyhledávat nouzi, vyhledávat osoby v nouzi a jejich nouzi odstraňovat. K tomu by se pomáhající měli neustále vracet. Velký přínos spatřuji dále v identifikaci slabého místa, které organizace má zejména v mediálním obraze a ve spolupráci s mediálními subjekty. Na mediální obraz Charity ČR a na zlepšení spolupráce s médii, by bylo zajímavé se zaměřit v rámci dalšího zkoumání, kde by se daly realizovat nové, kreativní projekty. Ačkoli se jedná o charitativní pomoc a organizace se snaží prezentovat své aktivity skrze své činy, čehož si velmi cením, z mého pohledu je v současné době spolupráce s médii nezbytná. Vzhledem k rostoucí konkurenci i mezi neziskovými organizacemi a krácení finančních prostředků, jež do tohoto sektoru plynou.

Bibliografie:

Arcidiecézní charita Olomouc (2010). *Metodický manuál krizového řízení, interní materiál charity ČR*, Olomouc: ACHO

Arcidiecézní Charita Olomouc (2001). *Ročenka 1997-2000*, Olomouc: FGPstudio

Baštecká, B. a kol. (2013). *Psychosociální krizová spolupráce*, Praha: Grada Publishing, a.s.

Bible (1985). *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Ekumenický překlad, Praha

Brázdil, Kirchner a kol. (2007). *Vybrané přírodní extrémy a jejich dopady na Moravě a ve Slezsku*, Blansko: Reprocentrum

Brázdil, R. a kol. (2005). *Historické a současné povodně v České republice*, Blansko: Reprocentrum

Charita: Česká republika. *Povodně v České republice* [online]. 2014 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://povodne.charita.cz/1997>

Charita Česká republika (2010). *Příručka pro charitní pracovníky – povodně, interní materiál Charity ČR*, Olomouc: Charita ČR

Česká katolická charita (1998). *Povodeň 1997 – Zpráva o pomoci bližním rok po povodni*, Olomouc: FGP studio

Disman, M. (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum

Fiala, Vilášek (2010). *Vybrané kapitoly z ochrany obyvatelstva*, Praha: Karolinum

Horák R. a kol. (2011). *Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu*, Praha: Linde

Kavan, Š. (2011). *Ochrana obyvatelstva*. Brno: Tribun EU, s.r.o.

Kohoutek, Čermák (2009). *Psychologie katastrofické události*, Praha: Academia

Konvička a kol. (2002). *Město a povodeň, strategie rozvoje měst po povodních*, Šlapanice: ERA

Kratochvílová, D. (2005). *Ochrana obyvatelstva*. Frýdek – Místek: Tiskárna Kleinwächter

Linhart, P (2006). *Některé otázky ochrany obyvatelstva*. České Budějovice: Vlastimil Johanus Tiskárna

London school of public relations. *Integrovaný přístup k public relations v 21. století* [online]. 2012 [cit. 2014-06-24]. Dostupné z: <http://www.lspr.cz/cz/index.php?page=o-public-relations/co-je-pr>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Humanitární pomoc* [online]. 2012 [cit. 2014-06-24]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoc_i.html

Ministerstvo zemědělství ČR (2000). *Strategie ochrany před povodněmi pro území České republiky*, Praha: Agrospoj

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada Publishing a.s.

Miovský, M. (2003). *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule (snowball sampling)*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky

Němec, J. a kol. (2009). *Vodstvo a podnebí v České republice v souvislosti se změnou klimatu*, Praha: Consult

Padgett, D. (2008). *Qualitative Methods in Social Work Research*. 2nd edition, London: SAGE Publications

Princová, K. (2012). *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*, Olomouc: Caritas – Vyšší odborná škola sociální Olomouc

Procházková, D. (2006). *Bezpečnost a krizové řízení*, Praha: Police history

Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, Praha: Grada Publishing a.s.

Smetana, Kratochvílová (2007). *Integrovaný záchranný systém a jeho složky*. Ostrava: Press system s.r.o.

Štětina a kol. (2000). *Medicína katastrof a hromadných neštěstí*, Praha: Grada Publishing

Štětina a kol. (2014). *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*, Praha: Grada Publishing, a.s.

UNISDR. *The United Nations Office for Disaster Risk Reduction* [online]. 2013 [cit. 2014-06-24]. Dostupné z: <http://www.unisdr.org/who-we-are/what-is-drr>

Vilášek, J. (2009). *Krizové řízení*, Praha: Karolinum

Vymětal, Š. (2009). *Krizová komunikace a komunikace rizika*, Praha: Grada Publishing, a.s.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách